ДРІБНА БІБЛІЇОТЕКА.
Книжочка 16.

З ПІВНОЧИ

ТВОРИ

Павла Граба.

Ціна 20 кр.

ЛЬВІВ, 1896.

НАКЛАДОМ КОСТЯ ПАНЬКОВСКОГО.

ЛННБ України ім.В.Стефаника
00939922 (Y)

В книгарні наукового тов. імени Шевченка ул. академічна ч. 8. можна дістати між иньшими слідуючі книжки:

Правда рочник VI, IX, X і XII по . . .	2·00 зр.
„ „ XI, XIV по	1·00 „
„ „ XIII	—·50 „
„Зоря“ рочник IV, VIII, IX, X, XI по . .	5·00 „
„ „ XII, XIII, XIV по . . .	6·00 „
Др Ом. Огоновский. Історія українсько-рускої літератури II 3 зр., III . . .	4·00 „
Др Ом. Огоновский. Studien auf dem Gebiete der ruthen. Sprache	1·50 „
М. Вовчок. Оповідання 3 томи	1·00 „
Ів. Франко Захар Беркут, образ з XIII віку	1·30 „
Куліш. Шекспірові твори ч. I. . . .	1·00 „
Ів. Нечуй. Над чорним морем	—·90 „
„ „ Кайдашева сїмя	—·50 „
„ „ Сьвіт-гляд украïньского народу	—·30 „
„ „ Повісти і оповідання	—·30 „
Волод. Масляк. Поезиї ч. I.	1·00 „
Вас. Чайченко. Твори, ч I. 80 кр, ч. II. 60 кр., ч III	—·80 „
Записки наукового товариства імени Шевченка, ч. I—IV по	1·00 „

2012

B.510

ДРІБНА БІБЛІОТЕКА.

Книжочка 16.

З ПІВНОЧИ.

ТВОРИ ПАВЛА ГРАБА.

Накладом Костя Паньковского.

ЛЬВІВ, 1896.

З друкарні Наук. Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарского.

1 р 20 к.

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И- 35337

и 32892

ПЕРЕДМОВА.

Переважна частина того, що я зібрав отут до купи, написана в нинїшньому 1895 роцї, а явилась випливом тих тяжких болїв душевних, які переживав останнього часу. Тому то такі сумні, тужливі гуки посилаю до рідного краю „з півночи“ і тому то так багацько в збірничку особистих мотивів, котрими по моїй думцї найменше повинен займатись сьпівець-громадянин. Але думка — думкою, а почуванє — почуванєм. Може мінї соромно буде колись згадати про ту слабість внутрішних сил, про той упадок духа, що сплодили подавані оце читачеви мої розпучні сьпіви, може... Гірко подумати, та ще гірше було б знищити без жалю ті вистраждані сьпіви, власними руками пошматувати своє намучене серце; знайдуться людцї, що й без нас „сю паньщину одбудуть“, нехай же й відбувають. Коли б се-

ред моїх хорих зойків щира юнацька душа відшукала для себе часом і де-що втїшного та відрадного, — з менє було б досить... Поміщені між иньшим тута переклади з великорускої мови становлять невеличкий початок ширшої працї, за котру я взявся, щоб познакомити українську громаду (особливо — галицьку) з кращими взірцями багатої сусїдскої поезиї. Коли б тільки лиха доля не стала на перешкодї до здійсненя мого смиреннїйшого заміру, не знївечило його, як чимало других. Та будь що будь рушив у дорогу, то годї спинятись!

Червінь 1895.

Павло Граб.

СУМНІ СЬПІВИ.

(Присьвятив Ользї).

Веснянки.

I.

Зійшли снїги, шумить вода,
Весною повіва;
Земля квіточки викида,
Буяє травка молода;
Все мертве ожива.

Веселе сонечко блестить,
Проміння щедро лє;
Гайок привітно шелестить,
Неначе кличе пригостить;
Струмочок виграє.

Сїяють злотом небеса:
Витьохкують пташки...
А груди думонька стиса:
Ховає зверхна ця краса
Смердючі болячки.

II.

Знову, ластівочко — серце,
Ти вернулась, знов звила
В нас під хатою кубельце...
Засьпівай же, де була?

Розкажи: Чи й там, як тута.
Пекло скрізь — нї верть, нї круть;
Люди носять рабські пута,
У чужій кормизї мруть?

Сьвітлі поклики колишні
До братерства та рідньї,
Мов ті дрібязки залишні,
Затопталися в багнї?

Крук недолї над всїм кружить,
А соборище панів,
Знавіснївши, гірко тужить,
Що бач мало кайданів?

Розкажи: чи й там, як тута,
Замісць працї все слова;
Люд бездольний в пітьмі плута,
На наймитів упова?

III.

Сумно засьпівала
Ластівочка люба
На питання ті:

— Скільки сьвіта знала,
Скрізь панує згуба,
Люд — у запертї.

Місць любови — злоба;
Брат піднявсь на брата,
Душить за шматок.
Та нїгде пригноба
Не справляє сьвята,
Як от ваш куток!

Нїгде розбратання
Посеред громади
Не було як тут,
Ниці почування,
Продажність та зради
Не кули більш пут!

Нї в якій країнї
Брак самопошани
Так людий не жер,
Як у вас до нинї...
Бийте, рвіть кайдани,
Доки дух не вмер! —

З отим словом втїхи
Пісенька знїміла,
В небі віддалась.
У блакіть зпід стріхи
Ластівочка мила
Пурхнула — знялась.

IV.

Правду мовила пташина;
Чи на добре ж, чи дарма?
Перед нами — домовина,
Сором вічного ярма.

Промінь згас над рідним краєм;
А ми, скільки кожен зміг,
У провалє себе пхаєм,
Грунт пускаємо зпід ніг.

Та не пізно: є поправа,
Певен я — минеться все;
Ще заблисне наша слава,
Праця в гору піднесе.

Тільки треба сил та труду,
Щоб не згинути цїлком,
Не стогнать до віку — суду
Під вельможним канчуком.

V.

Годї ж нудитись, складаючи руки;
Кличе робітників рідна земля...
Віра, впотужнена словом науки,
Хай нас міцнїш окриля!

Більше уваги до власного горя,
Більше любови до люду свого!
Близько — загибіль... зника наша зоря...
Чого ж нам ждати, чого?

VI.

Розцьвітайся ти, веснонько красна,
Духом творчости все онови;
У нарузї країна нещасна...
З муки-смерти її відживи!

Розворуш наші груди холодні,
Запали в них притухлий огонь,
Щоб ратунок найшли ми з безоднї,
Не стояли в борнї осторонь!

Одігнала на довго ти хвижі,
Розбудила надїї та сни...
Баглаї, — цї воріженьки хижі,
Так послизнуть нехай і вони!

Розцьвітайся та нас із могили
До живого життя підведи,
Щоб ми очи на себе розкрили;
Сьвітлі думи в душі відроди!

До...

Ярмо важуче —
То твій вінець,
Житє замуче
Тебе в кінець.

Всю сум обійме...
З чола ж твого

Сам кат не здійме
Вінця того.

Він сяти буде
Зі споду тьми,
Любов розбуде
Межи людьми!

Сироти.

Дїтки маленькі кликали маму;
— Вставай, голубко, нене кохана,
Прокинься швидче, та кидай яму,
Бо ми не їли з самого рана! —
Даремно ждати; побігли в клуню:
— Чом не йде мама? — скажи, татуню.

— Пождїть, не плачте, дїтоньки милі,
Невидно — прийде ваша матуся,
Зварить кулешик, дасть льолї білі,
А я ще трохи помолочуся.
Не ждеться дїткам, — побігли в клуню:
— Деж наша мама? — скажи, татуню! —

Голову сумно тато понурив,
Обійняв дїти, та що казати?
Трьома струмцями піт з його дзюрив;
Лишив роботу, побрів до хати,
Злагодив їсти і знов у клуню;
А дїтки в голос: куди, татуню? —

Зібються нишком собі в куточок,
Глянуть в віконце, заплачуть гірко;
На столї часом хоча б шматочок,
А їх до того цїлих пятірко...
Вони б хотїли побігти в клуню,
Так до розправи взяли татуню.

Зростають дїтки — і голі й босі,
Вже не питають, бо зрозуміли:
Чом не приходить матуся й досі?
Нелюдскі злидні кругом обсїли,
Опорожнили комору й клуню,
По заробітках женуть татуню.

На дворі люто тріщать морози,
А він працює і днї і ночи;
Краялось серце, змерзали сльози,
Поки не сплющив на віки очи.
Побіжать дїтки із хати в клуню:
— На кого кинув ти нас, татуню? —

Журба.

Засмутилась, похилилась
Молода верба...
Прилучилась, одружилась
З козаком журба.

Обсипає верба віти,
Станом поника...

Де незгодоньку подіти?
Давить козака.

Пада листє в бистру воду,
Швидко уплива...
Сиротина ясну вроду
Слїзьми облива.

Прийде весна, прийде друга, —
Зацьвітуть гілля...
Не раз суму зникне смуга;
Усьміх загуля.

Та середина давненько
Всушена вербі...
Не дасть вражене серденько
Радоньки собі.

Вміра верба, посихає,
Віджива на мить...
Так серденько то стихає,
То ще гірш щемить.

* * *

Не згинайсь, угамуй своє горе;
Знай — надїї твої чарівні
Згоють разом зневірене хворе,
Розцьвітуть мов квітки запашні.

Не до віку конатимеш в горі;
Потривай лиш: розтануть снїги,
Запестріються луки просторі,
Закрасують поля навкруги.

Зникне швидко пануюче горе:
Обновить твою душу весна;
За водою спливе в сине море
Все, чим дїйсність гірка та сумна.

Як безплодно носитися з горем,
В піснях висьпівай краще його,
Певно й ми своє серце поборем
І притулим хоч раз до твого.

Подивись: пронеслось твоє горе,
Як проносяться хмари густі...
Ти заблисла, сподївана зоре:
Знов воскресли ви, сни золоті!

* * *

Не сумуй, що врода
Опадає з личка;
Не сумуй: то шкода
Дуже невеличка.

А журись, що марно
Гине сила краща,

Що минає хмарно
Молодість пропаща.

Що твоя відвага
Не палає гнївно;
Що сьвітові блага
Не всїм служать рівно.

Хай важка дорога;
Хай похмурі днини, —
Все зроби, що мога,
На користь країни!

В ланцюгах неволї
Гинучи заранку,
Жваво проти долї
Бийся до останку!

Пловець.

Памятаєш мудру раду —
Не пускатись в згубний мвр?
Ти ж подався без огляду
І налучив просто в вир.

Закрутили в своїй пащі
Тебе піняві вали;
Порпвання твої кращі
Тебе в прірву затягли.

Але й гинучи заранї
В борвах виючих отих,
У добра та зла пізнаннї
Ти вишукував утїх.

* * *

Собаки брешуть; я прочнувся:
З надвору шемріт долїта...
Хотїв озватись, та й запнувся...
Оце, крий Господи, слята!

У хату сунеться добродїй,
Синемундирний як мара,
А цїла низка „благородїй“
За ним у двері напира.

Чи не лиха ж мінї година:
Яке недобре їх несе?
Ну, чим завадила людина?
Перепаскудять зараз все...

Стома.

Тихо наче у могилї;
Замира душа...
Мої думоньки безсилі
Стома заглуша.

Тільки стука дощ у кришу;
Вітер загува,
Зворушає сумну тишу,
Серце надрива.

* * *

Чи ви живі, чи повмирали;
Чи я діждусь коли, чи ні,
Щоб клаптик часом переслали
Паперу братнього мені?

Прохав, молив... Що більше вдію?
Хоча-б хто на сьміх написав...
То все-б кохав дурну надію,
Все-б долї привид не згасав.

В хоробі.

До свого горя зачини дверцї,
Бо коли сльози полються в тебе,
Защемлять рани на хворім серцї,
Кожен згадає тільки про себе.

Не шукай в сьвітї нїгде розваги,
Бо хто простягне на поміч руку?
Не жди, не думай: дурні забаги...
Усяке втопить тебе в багнюку.

Житє нелюдське, житє жорстоке
Панує вколо, панує всюди...
Кругом болото — грузьке, широке,
Трупне повітре вдихають груди.

Великий сьвіт наш... нема ж до кого
Нї пригорнутись, нї забалакать...
Самотне серце з болю тяжкого
Не перестане до віку плакать.

Та вже недовго; вже дочуваю —
Надходить сумно кінець довчасний...
Прощай, мій любий, коханий краю,
Як я — забутий, як я — нещасний!

Брожу, тиняюсь мов потороча,
Тужу день Божий — в вечері, в ранцї...
Чи ж приголубить душа жіноча
Хоч на хвилинку, хоч на останцї?

Стою, питаю... нема нї гуку...
Мутиться розум, слабіють сили;
Я тільки чую пекельну муку,
Я тільки прагну швидче могили.

А колись... Боже... Невже минуло?
Бажав покласти за других душу...
Те почуванє ще не заснуло,
З тим почуванєм спочити мушу.

Зберіг я сьвято юнацькі мари,
Не відступлюся від них нїколи...

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И- 35337

А тільки шлях мій окрили хмари;
Крихітки навіть не знав я долї.

Та вже недовго; вже дочуваю —
Надходить сумно кінець довчасний...
Прощай, мій любий, коханий краю,
Як я — забутий, як я — нещасний!

* * *

Тяжко дихати... В голові нема
Анї одної думи ясної...
Навкруги, куди-б нї поглянув, тьма...
Я блукаю сам... Ти не йдеш з ума;
Мру без тебе я, зорі красної!

Я конав, ридав; глух за гуком гук;
Я шукав, молив душі рідної;
Так нема її... Я упав від мук;
Захитав ся стяг в слабім стиску рук
Серед темряви непрохідної.

Сумно; радоньки не знайду нїяк...
Доки ж доля та буде марить ся?
Проти власних мрій я лихий бояк...
Доки ж вештатись мертвяком і як,
Доки сонечко буде хмарить ся?

Вічно терпіти... та всьому є край;
Бо хоча б сяка мета мала ся..

Не дігнати літ як пташиних зграй;
Не вернуть надій, хоч кладись — вмірай...
Нитка прядена увірвала ся.

Небагацько ждав від людий собі,
Але й те мале не справдило ся...
Легше б згинути враз було в борбі,
Анї ж тратити день за днем в журбі...
Де завзяте те, де поділо ся?

Не мінї цьвіли запашні квітки,
Мій садок проріс скрізь бугилою...
Нїчий милий зір не запав в тямки,
Не простяг нїхто за весь вік руки...
В самотї стою над могилою.

Не судїть мене, не ганьбіть мене...
Де людина та загартована,
Що поборе вмить все гірке, сумне,
Або каменем без жалю шпурне,
Чужим стогоном роздратована?

Тяжко дихати... В голові нема
Анї одної думи ясної...
Навкруги, куди-б нї поглянув, тьма...
Я блукаю сам... Ти не йдеш з ума;
Мру без тебе я, зорі красної!

* * *

Весна, весна... На дворі май;
А в нас лежать снїги;
Панує стужа навкруги...
Весна, весна... а в нас — гай-гай!
Дріма похмуро чорний гай
Та додає нудьги.

Весна, весна... На дворі май;
А в серцї жаль та сум:
Справляє небо якийсь глум..
Весна, весна, а в нас — гай-гай!
Хоча-б малесенький розмай
Для нерозважних дум!

Весна, весна... На дворі май;
А в нас, замість чар,
Густий серпанок темних хмар...
Весна, весна... а в нас — гай-гай!
Далеко зором не сягай,
Згаси остаток мар!

Весна, весна... На дворі май;
А в нас — нї круть, нї верть:
Якась нїма, нелюдська смерть.
Весна, весна... а в нас — гай-гай!
Все кличе: до труни лягай,
Бо чаша повна вщерть!

* * *

Він ходив сумний як нічка:
Все вона не йшла з ума;
Нею марив; їй у вічка
Приглядався крадькома.

Позирав що-раз в віконце,
Чи не трапиться вона,
Його щастє, його сонце,
Його зіронька ясна.

Все б на неї видивлявся
Та балакав без кінця,
А зострілись — мов затявся,
Не відшукував слівця.

Потім знов тинявсь маною,
Чи не вбачить крадькома;
Плакав нишком, жив одною,
Не міг викинуть з ума.

— —

* * *

Куди подїнусь я з нудьгою,
Куди подамся від журби,
Робак, роздавлений ногою,
Нїкчемна іграшка судьби?

Всїм сьвітить сонечко ласкаво,
Всїх грiють проміни ясні;

Але те перше наше право
Нам тільки мариться у снї.

І я клену за катом ката
В моїй невольницькій глуші,
Що нацькував на брата-брата,
Відкинув душу від душі,

Люд закував в цупкі кайдани,
Позбавив молодість мети;
Клену... та як загоїть рани,
Де крихту роздиху знайти?

* * *

Годї, годї. Злої трути
Досить випив за життя,
Досить вивчився шию гнути,
Сподїватись без пуття.

Сумні лїта — їх не спертн;
Тяжкий досьвід — з ним лягти...
Тільки й долї — чесно вмертн,
Хрест без плями донести.

* * *

Ти погасла, ясна зоре!
Став я мовчки, загадав ся...

Не гадалось... В темне море
Без весельця сам подався.

Де сїромі прихилитись,
Що казати, що робити,
Як нема кому молитись,
Як нема кого любити?

* * *

Молода, на прочуд гарна,
Кароока та стрункa,
Швидкометна наче сарна,
Мов тополенька гнучка.

. . . . . .
. . . . . .
Весь малюнок без додатку,
Бо нема чого додать.

* * *

Одинока, нещаслива,
Мов та зіронька одна,
Ти мовчала, соромлива,
У незгодї чарівна.

Не згірш тебе одинокий,
В сум тяжкий замкнувся я;
Але погляд твій глибокий
Поняла душа моя.

* * *

Все — і постать, і убранє,
І словечко завжди влад —
Виклика зачаруванє;
Кожен хвалить, кожен рад.

Слава сипеть ся стоусто,
Скрізь вигукує луна...
Тільки в серцї — пусто, пусто.
Хоть би думонька одна.

* * *

I.

Краю не буде неволї;
Душу знесилили болї;
Годї шукати просьвітку...
Слїзоньки лються дрібні:
Крапельку власної долї,
Власного щастя крихітку...
Просять дурні.

Лихо, як ніченька чорне,
Так тебе часом огорне,
Так тебе всього потисне,
Що не дивився б на сьвіт...
Битись? Воно непоборне...
Гей, обірвись, моя пісне!
Скошено цьвіт...

Та ж, що коханєм братернім
Шлях мій, устелений терном,
Легко б могла озарити, —
Більше немає її...
Маріньм сталисъ химерним,
Попілом встигли потлїти
Думи мої.

Мовчки брожу по пустинї,
Мучусь один в самотинї;
Зіронька навіть не мріє;
Згасла — дивись не дивись..
Краще не буде як нинї...
Де ж ти, голубко-надіє?
Де ж ти? Озвись!

II.

Не прийде надія, одурить — я знаю,
Бо то вже мій жереб такий:
Без долї вродив ся, без долї сконаю...
Який же ти, шляху, тяжкий!

Не прийде надія, як перше одурить
Дурного прихильця свого;
Байдуже про неї: що завжди так журить.
Що змучило душу його?

В безодню розпуки що дальш поринаю...
Надія — то човник хибкий...
Без долі вродився, без долі сконаю...
Який же ти, шляху, тяжкий!

* * *

Кричимо ми бучно,
Хвалимо старе;
Серденько ж розпучно
В нас знічевя мре.

На весь сьвіт гукаєм
Про біду лиху,
Та щось не шукаєм
Иньшого шляху.

Другий за нас зробить,
Думає усяк:
Хто — небудь пособить
Із братів — друзяк;

Гляне, яка доля,
Визволить з ярма;
Або й так, що воля
Прийде і сама.

Треба вчинків перших...
Тільки де вони?
Велетнів померших
Викличмо з труни!

Скрізь цю мудру раду
Ухо дочува...
Але хто ж дасть ладу?
Де та голова?

Вміли батьки наші
Битись, жартувать;
Від гіркої ж чаші
Їм не зратувать.

Бо нїхто з могили
Не поможе там,
Де й живучі сили
Не стражні катам.

Не діждати з боку
Нам поради, — нї!
Певність свого кроку,
Сьміливість в борнї,

Праця безупинна —
Звалюють врага...
В нас самих — провина,
В нас самих — снага.

До товаришки недолі.

Здибались ми ненароком —
Тратить невольницькі лїта;
Жизнї бурхливим потоком
Нас занесло на край сьвіта.

Днї проминали за днями;
Муки змагались все гірше...
Приязнь зростала між нами,
Приязнь братерня — не більше.

Два — три слівця ненароком,
Дві — три сльозоньки на очах...
Я був таким одиноким,
Ласк так хотїлось жіночих..

Жеврілась искра звичайно,
Наші сьвяті почування,
В серцї прокинувшись тайно,
Джерелом стались кохання.

Здїялось те ненароком;
Зрушено все, що дрімало...
Я був таким одиноким,
Так знав прихильности мало.

Став я тинятись без цїлі,
Плакати став я, та пізно;
Люди зробились не милі...
Підуть шляхи наші різно,

Бачу весь мир ненароком,
Мов би з під наглої луди...
Куди б нї скинув я оком,
Образ твій мрiється всюди.

Вік буду нишком страждати,
Ради не давши з собою,
Нишком про тебе гадати,
Нишком тужить за тобою.

Здибались ми ненароком —
Терпіть далеку неволю...
Я був таким одиноким,
Ти ж відшукала вже долю.

Глухо скрізь, холодно, темно;
Смерть повіває могильна...
Щастя я прагнув даремно;
Ти його дати невільна.

Два — три слівця ненароком,
Дві — три ухмилки коханих...
Враженій болем глибоким,
Знову б віджив я в кайданах

Та непідхоже бурлацї
Збуджувать маріння красні...
Ми народились для працї;
Геть же всї пориви власні!

* * *

Христос воскрес, прийнявши муки
Від Іудейських книгарів;
Та мир підняв би знову руки,
Коли б де страдника узрів.

В немручім слові правди всюди
Воскрес прибитий до хреста;
А люди (як звичайно люди)
Все дожидають ся христа.

До товариства.*)

Як складу на грудях руки,
Щоб спочить на вік в землї
Та не знати більш розпуки...
Як складу на грудях руки:
За тюрмою на шпилї,
Під хрестом (ознака муки)
Поховайте у гіллї.

Як скінчу житє страждене,
Спогадайте иньший раз —
Чи там nihil, чи там bene...
Як скінчу житє страждене,
Щоб не чути більш образ, —

*) Я був тяжко хорий; тодї то й написав цей вірш.

Киньте часом і про мене
Пару щирих теплих фраз!

Живий дума об живому,
Бо й живим він є на те;
Піде кожен з вас до дому!...
Живий дума об живому;
Так і ви заживете,
Все почнеть ся по старому,
Спокій мертвому дасьте!

Вам засьвітить нова зоря;
Я ж зложу в нїму труну
Нестерпучу вагу горя...
Вам засьвітить нова зоря,
Та я віченьки замкну;
Наче човен серед моря
В чорних хвилях потону.

Закрасує мир весною,
Хоч краса та не яка...
Чарівничою маною
Закрасує мир весною,
До любови загука...
Хто заплаче надімною,
Припаде до мертвяка?!

Най щастить вам, мої милі!
Ждїть цїлющої води...
Я ж в кінець заслаб на силї...
Хай щастить вам мої милі!

Прилетить гінець сюди...
На моїй сумній могилї
Віддихнїть в ряди годи!

Як складу на грудях руки,
Залишу на сьвітї все —
Пізні жалї, ранні муки...
Як складу на грудях руки:
Хто мінї чи те, чи се
Після вічної розлуки
Про вас, любі, донесе?

Ніч.

I.

Надімною кругом чорна хмара звиса,
Не блисне жадна зірка до віч;
Ранком ясним блакіть обілє небеса, —
Заховається злякана ніч.

Прийде час: дума-хмара окриє мене;
Нї надїї, нї ради, нї стріч...
Не заблима мінї ранку сьвітло сяйне,
Запанує в душі моїй ніч.

II.

Так гадав я колись, — і справдилась вона,
Моя гадка самотницька, нинї:

Облягла душу ніч — непрозора, страшна,
Нема шляху з нїмої пустинї.

Що-дня гину один, і загину в кінець,
Нїхто в сьвітї, нїхто не поможе:
Дотлївае житє, як сумний каганець;
Жити ж хочеться, хочеться, Боже!

Чи хто скаже ж мінї тепле слово коли,
Чи діждусь я хоч трошечки згляду,
Чи бездольцем, як жив, і поляжу до мли,
Безталанєм геть випхнутий з ряду?

Мене сором бере, мінї важче стає;
На колїна б бажав я упасти,
Слїзьми виплакать горе пекуче своє
До ніг милої серденько скласти.

На хвилину, на мить утекти від життя,
На мить щирих взаємин зазнати,
Завитати на мить в сьвітлий мир почуття,
Потім... потім... хоть знову конати!

Годї, мріє спинись! Годї рватись туди,
Де нам місця немає з тобою,
О, куди ж нам, небого, подїтись, куди
З одиноцтвом гірким та журбою!

III.

Надімною кругом чорна хмара звиса,
Не блисне жадна зірка до віч;
Ранком ясним блакіть обілє небеса, —
Заховається злякана ніч.

Та у мене в душі не прокинеться день,
Не заблимає ранок до віч;
Швидко змовкнуть отсї гуки журних пісень,
Згоїть муки незгоєні ніч.

* * *

Не кажи, що без кохання
Твої лїта проминуть,
Що дївчачі почування
Марно в серденьку заснуть.

Що пригоди, смутки, втрати
Тобі випали самі,
Що твій жереб — помірати
В душній каторжній тюрмі.

Все минеться, цяшко мила!
Слїзьми горя не залить...
Чарівницька якась сила
У душі твоїй горить.

Всього маєш ти багато...
А труйні голки вінця?
Покохають тебе сьвято
Покохають без кінця!

* * *[1])

Ти чого так забилося важко
Нерозсудливе серце моє?
Нам з тобою невимовно тяжко,
Та нас кожен за те осьміє.

Не звіряй своїх болїв нїкому, —
Сьвіт не любить чужої сльози,
Не давай волї жалю гіркому,
Не викликуй людської грози.

Кращий друг одіпхне тебе в гор'ї,
Затче уши на зойки твої;
Не турбуй йому ясности в зорі,
Не захмарюй на хвильку її!

Не воруш, не впинайся осою,
Відчепись, чи не бачиш хіба:
Мир пред ним розцьвітає красою;
Що для нього якась там журба?

Бо коли він щасливий, найпаче
Ти спокою йому не трівож:
Чи він винен, що в сьвітї хтось плаче
Неможливо без того... так щож?

---

[1]) Вірш цей вилився в годину тяжкого хоробливого настрою; тільки в таку годину я міг висказувати подібні думки та почування, від котрих перший відкидаюсь, бо нїколи й не подїляв їх. П. Граб.

От коли б затужило хто рідне,
Побиватися стало близьке, —
Наше личенько зразу поблїдне,
Зрозуміємо лихо таке.

О, тодї ми не знаєм, де дїтись,
Ми на ноги поставимо всїх;
Будем руки ламати, молитись,
Поки знову не знайдем утїх...

Годї ж, серце! А здиблються люди,
Що не знають відради, як ми;
Припади до зболїлої груди,
Вилий муки дрібними слїзьми!

Хай сьвяткують обранцї щасливі!
Не нудись, дурне серце, замовч:
Наші сьпіви сумні та тужливі
В них прокинуть самісїньку жовч.

Треба ввічливим всякому бути,
В шкаралущі убратись товсті,
Або згинуть від лютої скрути,
Одуріти на вік в самотї!

* * *

Не раз ми ходили в дорогу,
Не раз ми вертались до хати
І знову брели від порогу —
Правдивої цїли шукати.

З борців насьміхалася доля,
Зростала про те їх громада.
Добробит народний та воля,
То наша найперша засада.

Борців не лякають пригоди:
Шлях, мочений кровю та потом,
Нас виведе в паньство свободи,
Не нині, не завтра, так потім!

Аби не тікали ми труду,
Не падали легко з ударів,
Пригляньмось до нашого люду,
Як сум йому очі охмарив!

Знедолений ладом ворожим,
Він працею держить всї стани...
Ходїм же, брати, та поможем
Порвати як швидче кайдани!

* * *

Годї! Не сила, не мога
Так безнадїйно страждати,
Годї! Скінчилась дорога;
Жизнь догоріла убога...
Більше не здужаю ждати.

Годї! Розвіяні вколо
Мрії мої сумовиті...

Годї! Так пусто, так голо...
Журно згинається чоло...
Гірко чужому на сьвітї!

Годї! Хоча б де єдина
Щира душа відгукнулась!
Годї! Близька домовина.
Що ж? Невеличка людина...
Винна сама, що зхитнулась.

До О—сї Б—ої.

Бувають днї: кругом неначе
Усе окриє мертва тьма;
Безумно серденько заплаче,
Розваги тугоньцї нема.

Та Бог-зна відки промінь стрічи
Цїлющим сяєвом майне;
Струмцем полються дружні річи,
Засьвітить сонечко ясне.

Отак на мить передо мною
Тюрму твій образ озарив,
З гіркою долею земною,
З житєм пекельним помирив!

Подорожний.*)

В хуґу — непогідь лиху
Дїдусь плївся на роботу,
Підтоптався на шляху,
Сїв на хвильку коло плоту.

— Здоровесенькі були! —
Панїматка йому з двору:
Ви б до хати краще йшли,
Нїж отута під сю пору.

Там собі одихнете...
Правда, в нас непоказненько...
Все ж борщу попоїсте
Та погрієтесь гарненько! —

— Не остав вас добре все!
Одрікає подорожний;
В хату клуночки несе,
Підміцня живіт порожний.

Безлїч дуків він стрівав
Та панів на всїх дорогах.
А нїхто його не звав
Пригостити крім убогих.

---

*) Вірш „Подорожний“ на пів є перекладений, а на пів мій. — П. Граб

Дальш поплентався дїдусь, —
Журна думка тисла груди:
Чим би стала мати — Русь,
Коли б ще не прості люди?

Грицеві гадки.

(Перерібка.)

Затихає всюди,
Гірш мороз крепить;
Спати вклались люди,
Та не всяке спить.

Грицеви цїкаво:
Ніч ясна така...
Блїдний промінь мляво
По стїнї блука...

Сумно крізь віконце
Молодик зорить...
Ба... чого ж пак сонце
Ярко так горить?

Начитав про лиса...
Хитрий — кат бери...
Страшно серед лїса
Темної пори...

Повно скрізь ведмедів;
Виє вовцюга...

Всього б там угледїв..
От хоча б яга...

Кажуть, нїби в ступі
Їздить без коня...
Мало чого глупі
Плещуть навманя...

Є місця — чувати:
Круглий рік весна...
Добре б побувати,
Що за сторона...

Мабути — далечко...
Може там пташки
Саме вють гнїздечко,
Розцьвіли квітки....

Що нам з того? Годї!
Квапся заробить,
Батькови в пригодї
Трохи пособить.

І за це спасибі:
Є біднїші нас;
Ми собі при хлїбі,
А ті й так під час.

Тих згадати треба, —
Так міркую я;
За о тих до неба
Вся мольба моя.

Боже правди милий,
Друже бідарів!
Визволь люд похилий
З вічних тягарів!

Хай дуки байдужі
До братів своїх —
З голоду та стужі
Виратують їх.

Щоб усїх огріли
Ласка та привіт,
Щоб усї зуміли,
Полюбити сьвіт! —

Отак догадався
Серед ліжка Гриць;
Як уже не клався —
Набік, горілиць. —

Сон не йде хлопяти,
Нужаться гадки...
Хоч давно по хатї
Вже хропли батьки.

Осїнь.*)

I.

Осїнню дмухнуло, —
Висохли квіточки;

*) Перша половина вірша „Осїнь“ (16 стрічок) є перекладена, а друга моя власна. — П. Граб.

Хмуро, безпритуло,
Глянули садочки.

Жовкне і травиця,
Така її доля,
Хіба зелениться
Хлїбець серед поля.

Хмара небо криє,
Сонечко не блисне,
Вітер вовком виє,
Дощ потоком висне.

Швидко погнав води
Струмок бистрохливий;
Пташка від негоди
Подалася в ирий.

II.

Тільки ж то сїромі
Нема куди дїтись;
Гибіти у стомі,
Без кінця нудитись...

Ще й не знати — за що,
За чию провину,
Всяк кричить — „ледащо“
На дрібну людину.

В осени, чи в лїтку,
В зиму, чи весною,

Борба без просьвітку
З долею сумною.

Весна — краса року,
Осїнь — то відрада, —
Гукає (нївроку)
Сьпівацька громада.

Осїнь всїм багата,
Досить є на дворі,
Не пустує хата,
Надбано в коморі.

Аж тріщить по клунях...
Не житє, а солод!
Так бриньчать на струнах;
Справдї ж лютий голод.

Всюди — пекло. Зайдеш
Часом до хатини;
Хоч котись, не знайдеш —
Анї стебелини.

Осїнь-це потрібна
Працї нагорода...
Що ж така безхлїбна,
Скрутна для народа?

* * *

На гірке житє уродився я,
Не зазнав і раз щастя з молоду;
Знудьгувалася вся душа моя
Серед вічної стужи — холоду.

На шляху моїм скрізь хрести самі
Якась продська сила ставила,
Сьвяту молодість підтяла в ярмі,
Мети людської нагло збавила.

Слівця щирого не сказала ще,
Не дала мінї втїхи жадної...
Люди, де ви є? Гострий біль пече;
Не знести журби безпорадної.

Все кругом мовчить; все кругом чуже...
Хоча б капелька долї власної,
Так нема її, та й не буде вже...
Сниться мла труни передвчасної.

Над провалєм я тяжко сльози лю,
В край розпукою серце змучене...
О, дмухни, розвій всю нудьгу мою,
Почутє нове, з дїлом злучене!

Не дмухне воно, не розвіє слїз;
Знову дїлови не віддатися:
Неминуче щось мене тягне в низ, —
Більш не здужаю з ним змагатися.

На гірке житє уродився я,
Не зазнав і раз щастя з молоду...
Люди, де ви є? Мре душа моя...
О, не кидайте серед холоду!

* * *

Душко, я вчора віджив,
Прокинувсь від мук, а сьогодні?
Як швидко я все пережив,
Як швидко я знов затужив;
Розпучно стою край безодні.

Я мріями вчора лїтав
Далеко відціль, а сьогодні?
Як швидко нудитись я став,
Як швидко я крильми пристав,
Спинилися змахи безплодні.

До працї я вчора зривавсь,
Пив солод надїй, а сьогодні?
Куди він, мій порив, дївавсь?
А чуюсь, як перш відчувавсь,
Розпучно стою край безодні!

* * *

Моє серце знов тяжко щемить,
Бо нема чого вбогому ждати

Не прийду я до тебе в цю мить,
Не примушу до купи страждати.

Я замкнусь собі сам у тиші,
Засумую від рана до рана,
Доки мука не зникне з душі,
Не загоїться нищечком рана.

А до тебе в цю мить не прийду,
Заховаю подальш свої болі...
На твоєму, голубко, виду
Слїз пекучих без того доволї.

* * *

Розійдїться, журні мисли;
Не туманьте мого чола!
На що душу менї стисли,
На що густо так ви звисли,
Все охмарили довкола?

Сором гнити, сором мерти,
Сором терпіть рабські смуги;
Проти долї буду перти,
Хочу битись, хочу стерти
Слїд ворожої наруги.

Розійдїться ж, мисли-муки,
Не гасїть у грудях жару,

Дайте зняти слабі руки,
З тихих струн добути звуки
Всїм гнобителям на кару!

* * *

Сяду за дїло - нїчого не робиться,
Стану гадати — чомусь не гадається,
Все щось безрадісно, все щось хоробиться
Все мінї образ твій любий ввижається.

Де ж ти, голубонько? Де? На хвилиночку
Глянь з отим усьміхом милим, чаруючим,
Втїхи, надїй принеси хоть каплиночку,
Виклич житє нове в серцї сумуючім!

* * *

Не лякаймось, брати мої, моря,
Будем сьміливо в купі пливти;
Хоча б опріч розпуки та горя,
Не судилось нїчого знайти!

Годї ждати за труд свій подяки,
Чи шукати блискучих вінків.
Жваво, жваво насупроти мряки!
Згуба — жереб справжних вояків.

Сповідь.

Я пав духом на час, я заслаб в самотї,
Весь погнувся під горя вагою;
Враз померхли були ідеали сьвяті
Я не бачив зорі за нудьгою.
Стежку стратила десь журна думка моя,
Подалась на сумне кладовище,
Зворушилось дрібне, роздратоване „я“,
Від усього зробилось найвище.
Я ридати почав, проклинати людий,
Я почав на весь сьвіт нарікати,
Перестав одрізнять блескіт сьвітлих ідей,
Забув звагу — братів ратувати.
Власні болї самі в моїм серцї жили,
Я знїкчемнїв у власних недугах;
А що ближнїх моїх муки гірш опрягли,
То яке мінї дїло до других?
Тяжко сльози лились, що у мене нема
Тай довіку не буде вже друга;
Остогидла мінї до загину тюрма,
З виду темна не сходила смуга.
І що далї, то більш падав я на шляху,
Був німїйшим на погуки сьвіта,
Тільки нишком сьпівав про недолю лиху
Та про „марно потрачені лїта“.
Гей, куди ж подївались так швидко вони,
Палкі пориви, мрії юнацькі,
Найпевнїйші либонь вільних днїв звістуни?
Що приборкало крила козацькі?

О, простіть мене ви, непохитні борцї,
Та погляньте знов привязним зором!
Про знемогу мою, про хвилини оцї
Мінї навіть і згадувать сором.

В грудях жвавість росте; думка кличе впе-
Відживають колишні заміри; [ред;
Перейшов по душі дошкульний увереД;
Знов я повен надїї та віри.

Обійняв би весь мир, словом всїх повітав,
З побажанєм удавсь голубливим...
І здається мінї, що надовго б я став
Після того міцним та щасливим.

Хай нїколи нїде не збуваєтьсЯ все,
Що у снах зачарованих сниться,
Хай у прірву мене життя вихром знесе, —
Знаю: сонце на хвильку мінИться.

Хочу жити я знов, працювать без кінця
Власні жалї порвати з докором.
Згиньте ж, туги мої! Ви не гідні слівця
Про вас навіть і згадувать сором!

* * *

Оце читав я про сьвіти,
Про всякі землї та країни;
Бажав хоч стрічечку знайти
Про долю ненї — України.

Вона знайшлась — перечитав;
Не зрозумів про те ні коми..
В умі болючий запит став:
Мій рідний краю, де ми, що ми?

Чи ти зірнеш коли яснїш,
Чи мовчки в темряві загаснеш?
Чи є над тебе де сумнїш,
Чи є над тебе де нещаснїш?

* * *

Мало нас, та се — дарма,
Більше буде з перегодом:
Не до віку висне тьма
Над замученим народом.

Мало нас, та се — дарма,
Не в потузї Бог, а в правдї;
Тричи проклята тюрма
Пануватиме не завжди.

Мало нас, та се дарма;
Міцна віра рушить скали...
Тим загибели нема,
Кому сьвітять ідеали!

*

* *
*

Хай серце краєть ся, хай вбільшується
Затроєна розпукою зневіри... [рана,
Душа моя, в сумну жалобу вбрана, —
Я певен, — діжде свого сьвята — рана,
Зневаживши дрібні людські кумири.

Вона квилить собі підтята на хвилину,
Та минув час, остає сьвідомість владно;
Я певен нині, що всї муки скину,
Що збережу завзятє до — загину...
О, доле, доле! Де ти дїлась зрадно?

До Украіни.

Сижу я в неволї та марю тихенько:
Чи знов тебе вбачу, Украіно — ненько,
Чи знов рідну землю в сльозах поцїлую;
Чи вік протиняюсь отут по Вілюю?
Коли б мінї, мамо, легесенькі крила,
В обийми до тебе душа б полетїла,
Бо тут непривітно, тут — хуґа та студїнь,
Однаково сумно і в сьвято і в будень,
Рік цїлий навколо все мре та нїмує,
Самотного серця нїщо не вгамує...
Ридай одиноко, кладись в домовину...
Подумати тяжко, що тут і загину;
Розсиплються чари мов квіти зівялі,

Остануться жалї, самісїнькі жалї...
Сижу я в неволї та марю тихенько,
Чи знов тебе вбачу, Україно — ненько,
Чи знов рідну землю в сльозах поцїлую;
Чи вік протиняюсь отут по Вілюю?

Сьпівець.

I.

Не згадуй нам про вічну млу труни,
Не згадуй нам про мертвий сон могили;
Даль невідомости місць того розгорни,
Клич до життя, буди дрімучі сили!

Не додавай знесиленим журби,
Не добивай зневірєм підупалих,
А розбуди на дїло боротьби,
Знайди розвагу в сьвітлих ідеалах!

Тодї тебе послухаємось ми,
Замовкнуть в серци почування лячні,
А станемо правдивими людьми,
І будемо до віку тобі вдячні.

Поперед иньших стяг новий неси,
Карай насильство своїм словом віщим,
Веди нас в мир і горя і краси,
Стань проти зла, доки його не знищим.

Не згадуй же про вічну млу труни,
Не згадуй же про мертвий сон могили,
А засівай зерном добра лани,
Щоб найпліднїйші жнива уродили!

II.

Так казала сьпівцеви громада.
Що ж відмовить сьпівець-бідолага?
Роздавалась не раз ота рада...
Він прямує до людського блага.

Що ж поробиш, як сили в самого
Відібрала напасниця-доля,
Як на жереб терпіння нїмого
Засудила без жалю неволя?

Як він змучивсь під гнїтом скорботи,
Трупом пав, не дійшовши дороги...
Чи сказав хто слівце заохоти,
На годину подав запомоги?

Не судїть же сьпівця так жорстоко,
Що пісні його в край сумовиті,
Що сльоза туманить йому око,
Що він скрізь одинокий на сьвітї!

* * *

Легко сказати: не плач, не журись,
Смерти не клич за години,

Духом не падай, а жваво борись
За визволенє людини!

Легко сказати; та де їх знайти —
Ті загартовані душі,
Щоб спромоглися все лихо знести,
Очи заткати та уши?

Легко сказати; та як від борця
Будемо ми вимагати,
Щоб він нїчого, крім з терну вінця,
В жизнї не с ь м і в забажати?

Легко сказати; та замісць того
Звернемось краще до себе,
Щоб запитатись у серця свого:
Як ратуватись від тебе?

* *
*

Тяжко, гірко визирати
З самотної хати;
Кругом — нїме або враже...
Хто ж, привітне слово скаже?
Треба потурати!

Не виходять думи, втрати
З самотної хати;
Вік гостює лихо чорне...
Хто ж до серця, хто пригорне?
Треба потурати!

Нема куди утїкати
З самотної хати:
Скрізь пустиня, скрізь безлюдно...
Як нї сумно, як нї трудно,
Треба потурати!

* * *

Весь огорнутий журбою,
Безнадїйно плакав я
Та нудився за тобою,
Царівниченько моя!

Зтихло, змовкло все те згодом...
Не приходь же знов на ум,
Не воруш своїм приходом
Зниклих жалїв змерлих дум.

Бо — як знати? Іскра тлїє;
Доторкнешся — спалагне:
Вдруге серце наболїє,
Встане марінє сумне.

До Парнасцїв.

Вас чарує небесна блакіть,
Що, цяцькуючи блескітом вірші,
Часом очи вам надто слїпить,
Болячки закриває найгірші.

Все вам сняться квітки запашні
Та кохання — сьвяті, незрадливі,
Ви знаходите перли в багні,
В пеклї бачите душі щасливі.

Житє сьвятом здається для вас,
Гармонїйним втїленєм розвитку...
Киньте, братики, паньский Парнас,
Уберіться в простїсїньку свитку!

Соловейко сьпіва на гіллях, —
Не дїлїть його красного труду,
А до волї показуйте шлях
Простим словом убогого люду!

* * *

Сьміло гляньмо долї в вічі;
Що дурити себе дальш?
Не буває життя двічі,
Не загоїть серця фальш.

Тут потрібні справжні лїки,
Їх сьвідомість нам дає:
Власні втїхи не на віки,
Рух ідей немручим є!

Наперед!

Наперед за край рідний та волю,
За окутий, пригноблений люд,
Хоч нїчого не знайдеш крім болю,
Хоч нас жде невіддячений труд!

Наперед проти зла однодумно!
Розрослася ворожа юрба.
Не гадаймо прожити безсумно,
Бо житє — неминуча борба.

Наперед хто не хоче конати,
Статись трупом гнилим живучи!
Сьміле слово — то наші гармати,
Сьвітлі вчинки — то наші мечи.

Наперед до завзятого бою
За громадські та власні права,
Коли бути бажаєм собою,
Коли серце позор відчува!

Наперед до звершення замірів,
Що поклав девятнадцятий вік:
Скиньмо владу катів — бузувірів,
Щоб людиною став чоловік!

Наперед! Годї скнїти рабами;
Час кормигу гидливу знести!
Наші кубла нам стануть гробами,
Швидко знївечать ясність мети.

Наперед! Не жде поступ всесьвітний:
На шляху пристаючих лиша;
Иньший лад, иньший мир заповітний
Виробляє із себе душа.

Наперед проти хижих порядків!
Гине войник, чи здобич бере, —
Він стежки протира для нащадків, —
Його дїло нїколи не мре!

На провеснї.

Подмуха цїлющий легіт,
Забренїв за звуком звук;
Та не вмер зубовий скрегіт,
Не замовкло пекло мук.

Тяжко стогнуть хлїбороби:
Брак насущного шматка,
Люта смертність та хвороби
Підтинають мужика.

Я вдихаю грудьми весну,
Та полегкости нема:
Чи прокинусь, чи воскресну
Від сучасности ярма?

Душу стис загальний холод,
Поморозивши чуття...
Відусюди суне голод,
Встає образ не-життя...

Що робити, куди датись?
Марно гинь собі один...
Годі праці дожидатись,
Чи кінця лихих годин...

Подмуха цїлющий легіт,
Пю живі його струмці;
А в ушах — зубовий скрегіт,
Ремство скрізь на язиці...

З г а д к а.

Де ти доле невмолима?
Тяжко мерти в чужині...
Рідний край перед очима
Все манячить ся менї.

Сниться хатка невеличка,
Повні закутки книжок;
Два дївочих милих личка
Привитали наш кружок.

До поранку йшли розмови...
Скільки віри та надїй!
Як палав огонь любови,
Як ми рвалися до дїй!

Нас натхнуло благо спільне;
Геть змести поклали ми
Бідуваннє підневільне,
Та нерівність між людьми.

Що нам ті слова мудречі,
Що тверезі голоси!
Почування молодечі
Нам казали: „Все неси...

Все віддай на вжиток люду,
Що́ ллючи кривавий піт,
Не жалїв для тебе труду,
Згодував тебе на сьвіт...“

І несли ми сили наші,
Щоб звалити гнїт віків,
Радо пивши гіркі чаші,
За переступи батьків.

Сьвітлий час... коли-б спромога
Завернути... марна хіть...
Жизнї хмурої дорога
Роз'єднала нас у мить.

Хто спочинув у могилї,
Хто блукає скрізь, куди-б
Не швирнули бурні хвилї,
Спокутує „тяжу хиб.“

Кращі-ж думи та змагання,
Що́ вязали всїх колись,
Від кайданів та загнання
Нерухомо збереглись.

В них — і мужність, і відрада
В самотї, серед снїгів;
Їх не витроїть громада
Найлютїйших ворогів.

Тугу иньшої години
Враз розважуть мрійні сни:
Образ милої людини
Встане нищечком з труни.
Обігріє душу промінь
Її ясного вінця, —
І поллється дружний гомін,
Тхнуть надії без кінця.

ПЕРЕКЛАДИ.

Шильоньский вязень.

ПОЕМА БАЙРОНОВА

Передсьпів.

Довічний духу, ретязом не скутий,
Сьвята свободо, сяюча крізь тьму!
Хто весь як ти любовію натхнутий, —
Там притул твій, у серденьку тому.

Твої сини, забиті у кайдання,
Серед склепів, серед тяжкої мли,
Здобудуть волї жертвою страдання
Країнї рідній, — швидче-б здобули!

Слїд Бонївара зберегла, Шильоне,
Твоя тюрма, сьвятїйша з вівтарів...
Нехай же люд по вік той слїд хороне, —
Він Бога просить за невинну кров!

* *
*

I.

Не від лихих старечих днїв
Я весь заслаб, я весь змарнїв,
Не жахом, ночі однїї,
Що несподївано вража,
Сивини вигнало мої,
Не труд кістки проїв, а ржа:
Я був добичою тюрми,
Кайдани нїс, дізнався тьми,
Що́ товсто очі залїпля,
Як зникнуть небо та земля;
Я бачив смерть і смерти ждав
За віру; батько жизнь віддав
Багаттєм спалений, а мла
Його потомки поняла...
Було нас семеро — нема;
Не сяє день над шістьома:
Загинув, батькови у слїд,
Його коханий, певний рід. —
За пересьвідчення лягли
Сини так славно, як жили:
Один — на вражому огнї,

Два иньших — зотнуті в борнї;
Лила ся кров братів моїх,
Бо не признали бога їх.

II.

Безлюдний, давнїй мур Шильон;*)
У підземеллї — сїм кольон —
Ґотичні, сїрі, камяні...
Межи щілину на стїнї
Хіба проміннєчко блїдне
По мокрій долівцї блисне
І враз заблудить по тюрмі
Болотним огником у тьмі.
В кольонах — ретязи [на це
У кожну вверчено кільце], —
Вони прогризли усього;
Із тїла кволого мого
Отрути по вік не звести,
В могилу клейма понести.
До купи кинуть білий сьвіт,

*) Мур Шильон, де з 1530 року по 1537 мучив ся за віру та любов до рідного краю славетний женевець Бонївар, збудовано на березї озера Леман і з усїх боків оточено водою; темниця, де конав нещасний патріот, видовбана в граніті; сїм кольон підпирають скалу, що звиса стелею; на одній з тих кольон Байрон бачив кільце, до котрого був прикручений Бонївар, а на долівцї, — вибоїну від ніг вязня, що повинний був тупцюватись усї сїм лїт своєї неволї на одному місци.

Щó очи нудить стільки лїт...
Останнїй брат сконав отам,
А я, на втїху злим катам,
Живий манячив з ним уряд;
З тії години згас мій згляд,
І скільки років я волїк –
Вже погубив їх довгий лїк.

III.

На ретязи по одному
У підземеллї отому
Прикуті близько ми були,
Та нас залїза розвели,
Щó повивали ся круг рук,
І серце краялось від мук.
Було нас троє бранцїв тьми, –
Ми всї зробились мов не ми...
На милі личенька братів
Я марно глянути хотїв, —
Ступити ретяз не давав,
І брата брат не пізнавав.
Розмова иньшої доби
Нас відхиляла від журби:
Сьвята надїя новини,
Чи жвавий сьпів старовини, —
І лекше ретязи нести...
Того чуття не зберегти:
Наш гучний голос нїби глух,

Чужим ставав на власний слух;
Розбитий відгук темних стін,
Вже був не тим веселим він,
Що воля кожному дала;
А може й... мрія то була.

IV.

Як старший із братів моїх,
Я підкріпляти мусїв їх,
Щоб духа котрий не згубив,
І всяк по змозі те-ж робив.
Молодший саме... щирий квіт,
Моя журба, мій кращий сьвіт,
Голубоокий, як хіба
Була матусенька люба,
Єдине батькове чуттє,
Він нїс невольницьке життє.
Чи для такого-ж то гнїзда
Росла ця пташка молода?
На нього дивлючись, чия
Душа-б не стислась, як моя?
Він сяяв, нїби затишний
Той день погожий та ясний,
Коли я тїшивсь, як гуля
Ще неприборкане вірля, —
Полярний день без ночи сна,
Аж поти лїто не мина.
Мов той біляво-снїговий,

Від сонця поприсок живий,
Безплямий образ чистоти, —
Своєї вроди-красоти
В тюрмі, в закові він не збув,
Веселий, сьвітлий, як і був.
Конанне братне — не своє —
Те личко слїзми обіллє.

V.

З душі так само чарівний,
Але палкий та кремезний,
Середнїй брат мій був би рад —
До смерти стати в перший ряд,
Мир цїлий викликать, лягти, —
А мав кайдани волокти.
Їх брязкіт груди надривав;
Він мовчки серцем остивав;
А там би — черга і моя...
Спасти́ [таїв надїю я]
Ту силу міцно-молоду,
Остатню в милому роду.
За вовком, сарною слїдом
Кружив він, — гай для нього — дом...
То скуті ноги, царство мли
Йому найгіршими були.

VI.

Навколо Леман обляга,
До стїн Шильона досяга;

Десь хут на тисячу у глиб
Бурхливі хвилї досягли-б;
Та як там прірва-б нї ревла,
Порушить муру не здола...
Стїна та хвиля — мов труна
Гнїтила нас тюрма двійна:
Жива могила, пекло тьми —
Були під хвилями тими.
Я чув, як Леман до скали
Швиря зриваючи вали,
Верх огорожи достає,
Над головою сумно бє,
Що дня, що ночи хвилю рве;
А часом буря зареве,
Скалою страшно захита;
Нас не лякала буря та,
Бо смерть відрадою була:
Спокій би серцю принесла.

VII.

Середнїй брат — мовляв я — гас;
Він умирав, він кидав нас,
Могучим серцем потухав,
Від себе їжу відпихив,
Не ради того, щоб вона
Була сира чи нетривна:
Про те не мали ми турби,

Стрільцями бувши, нї журби.
Нехай замісто молока
Пили ми воду з рівчака,
А хлїб той самий їли ми,
Що вязень облива слїзми,
Аж відки почали брати
Мовь зьвіра брата-ж волокти
В залїзну нору... не того
Нудилось серденько його:
Серед роскішнїйших палат
Без гір зачервів би мій брат...
Та що балакати тепер?
Не здужав муки, зник-умер...
В останнє бачив я його
І рвав ся з ретязу мого —
Хоч перед смертю пригорнуть,
Омлїлу рученьку стиснуть,
Та марно кидавсь, марно гриз
Цупкі переплути зелїз,
Увесь знемігся... Підійшли,
Дивлюся — мовчки розкули
І в підземеллї отому
Могилку вигребли йому.
В пісок, де сонечко сия,
Молив покласти трупа я,
Неначе милости прохав, —
Дарма-ж надїенку кохав:
Зареготали ся в одвіт...
Його не винесуть на сьвіт,

Не дасть спокою смерть сама,
Як перш давити ме тюрма.
Нехай безумє то було, —
Воно мій мозок поняло:
Любимий... він... кладуть у млї;
Швирнули мокрої землї,
Поверх — кайдани зайві, — так
Шанують тільки розбишак.

VIII.

А той... коханнє наше, цьвіт,
Утїха батька з перших лїт,
Краса, квіточок польовий,
Малюнок матери живий,
Що муки вянучи долїв,
За кого надто я болїв,
За ради кого нїс життє,
Будивши в йому почуттє,
Щоб лекше горе зміг тягти,
Для волї серце зберегти,
У кому бився колишнїй дух,
Кого не кидав довго рух, —
І він погнувся, відцьвіта,
Неначе квітонька ота...
Не гірко ж, Боже! Смерть ішла
Страшна, якою б нї була...
Я бачив збитого борця

В годину смертного кінця;
Пловець — пригадую — вмирав,
Зі смертю пяв ся — не здолав;
Зазнав я грішника, що чах:
Нестямле блискало в очах...
А тут був иньший жах: журба —
Тиха, покірна та слаба...
Марнїла знищечку краса;
Так сумно іноді згаса
Веселки промінь чарівний...
Як завжди добрий, привітний,
Він догасав на дні тюрми,
Болївши тільки за людьми;
Темницю зглядом озаряв;
Нїкого він не докоряв, —
Сам був докорою трунї;
Хоча б сльозинка... кращі днї
Згада, надію зворухне,
Менї надїю ту натхне:
Підтятий гіршою з утрат,
Бо мовк і я не менш, як брат...
Зітханнє вирветь ся в тиші
Із наболїлої душі;
Все рідше, тихше... затиха...
Я дух притаїв — не зітха...
Невже? Почуттю я не няв;
Ляк навісний мене поняв..
Покликать?... Нїби відгукнувсь...
Несамовито я рванувсь
З цупкого ретязу мого,

Розтявши на двоє його;
До брата кинув ся — нема;
Конав я сам; нависла тьма,
Та стїни дихали старі
По чорній заклятій норі.
І от останню звязь оту,
Що говорила про мету,
Єднала з рідними всїма,
Порвала на віки тюрма:
Один мій брат лежав у млї,
А другий стинув на землї,
За мертву руку взяв ся я,
Але схолонула й моя...
Не стало сил, я пав у мить;
Лиш чув, що серденько щемить...
Знести ту муку, те чуття,
Що вже не буде вороття
Йому, що так кохали ми,
Що став на очу прахом тьми..,
Як передужав, як не вмер —
І сам не вимовлю тепер...
Без ради, без надїй, а жив;
Не віра, — руки б наложив.

IX.

Що далї... марно споминав;
Не знаю добре і не знав;
Я задихав ся; мертва мла
На очи тяжко налягла;

Усе мінилось; я марнів,
Серед каміння камянїв,
Не чув, не думав... так була
Туманом скелю окрива.
Скрізь морок вис; а се у слїд
Неначе сьвіт білїв і блїд;
Ні муру сьвітлечко блїдне,
Від давна зорови нудне,
Нї день, нї ніч, нї блиск, нї мла...
То — тьма без темряви була,
І неосяжна, і густа,
І нерухома, і пуста,
Нї зір, нї неба, нї землї,
Нї часу, близу, нї далї,
Нї руху, зміни, нї добра,
Нї тиші тихої, нї зла,
Нї відпочинку, нї буття,
Нї смерти навіть, нї життя...
Безкрає горе скрізь саме —
Слїпе, стояче та нїме.

X.

Немов учули ся пташки...
Але ж мінї і не втямки,
Що то — зівязниця моя,
Котру розглядїв згодом я,
Милїйш над котру не була,
То змовкне враз, то засьпіва.
Я весь ожив, я стрепенувсь;
Мій ум зворушений прочнувсь;

Все те-ж, і стїни, як були,
Над головою налягли;
Від сонця одлисок крізь щіль
З гори проблимує, й відтїль
Менї висьпівує вона,
Моя пташиночка ясна,
Моя утїшниця в журбі,
Стуливши крильця голубі.
Чого в тій пісні не було;
Чим серце знову не жило?
Моя сьпівачко! Певно — ти,
Зазнавши туги-самоти,
Шукала друга і знайшла,
Любов, відраду принесла
В оцю покинуту тюрму,
Як не було вже більш кому...
Розбивши клїтоньку свою,
Чи бувши вільною в гаю,
Ти залетїла, — не тобі
Конать в нерівній боротьбі;
Хіба-б із раю ти прийшла...
Бо я гадав, що то була
Прихильна братова душа;
З могили пташкою втїша, —
Помислив — Господи прости...
Сьміявсь і плакав я, а ти...
Ти, мрію рушивши, знялась,
В повітрє пурхнула, звилась...
Немруща, — чи знялась би-ж та,
Щоб я, у двоє сирота,

Отут на віки самотні
Остав ся трупом у труні,
Один, — хмариночка одна,
Що в небі іноді зрина,
Як небо ясне, а земля
Чарує, манить, привабля.

XI.

Аж ось полекшало життє;
Немов прокинулось чуттє
В душі тюремників моїх
На вдивовижу: серцю їх
Кайдани, смерть за гич були...
Вони мене не пригули;
З шматком зелїза на руках,
Я став тинятись по кутках,
Вгорі побуду, вниз бреду,
Стовпи очима обведу;
На місце, де лягли брати,
Боявсь єдино я зійти,
Розбитим серденьком нїмів,
Почуття вимовить не сьмів,
Що мій ступінь небережкий
Зворушить їх спокій тяжкий:
Я весь холов, долївши страх,
Що осквернив би чистий прах.

XII.

Прорив я стежечку в стїнї;
Тїкать не снило ся менї:

Кого любив — нема, лягли;
Тюрма чи сьвіт — одно були;
Нїде нїкого — вимер рід,
Нї друга в горі — зник і слїд...
І я був радий, що нема:
Нудьга звела-б мене з ума.
Я до віконечка поліз —
Ізза решотяних зелїз
Ще раз поглянути на сьвіт
Та горам кинути привіт.

XIII.

Я бачив їх: вони все-ж ті, —
Не то, що я... на висотї,
Як і колись, білїв ся снїг
Із поконвіку — тільки лїг;
Я вбачив озеро внизу,
Що хвилювало поблизу,
Широке, довге — все як є;
Он — синя Рона в беріг бє,
Струмцї вигукують, рвучи
Помежи скелями кущі;
Білїє башта городська;
Байдак геть парусом мелька;
Там усьміхав ся острівець
З тройком зелених деревець —
Такі тоненькі та прямі;
Не більше долівки в тюрмі
Він здавсь тодї мінї навшир, —

Один одним посеред хвиль.
З узгірря вітер повівав,
Легенько бризками зривав;
Квіточки пахли молоді;
Гуляла рибонька в воді;
Орел за хмарами витав,
Неначе вперше так лїтав.
І стало жаль мінї до слїз
Моїх покинутих зелїз...
Від сьвітла швидче!... Прежня мла
На серце камінем лягла.
Так несподївано була
Труна людину закрива,
Що певні ми були спасти...
Хоч зір спочинок мав найти.

XIV.

Чи день, чи місяць був, чи рік —
Я забував допевний лїк,
Не мав надії, що зроню
З очий залеглу порошню.
Аж чую — люди увійшли;
До мене — волю принесли...
Я не питав — куди, — давно
Про мене стало все одно, —
Розпуку вивчивсь я любить.
Година ретязи розбить,
Тюрми позбутись .. а вона,
Моя домівка і труна,

Менї оселею була,
Де стільки лїт душа жила...
Мене відірвуть від кутка,
Де був я другом павука,
На мишенят позирав,
Що промінь бавитись збирав...
Хіба-ж у мене менш чуття?
До купи ми несли життя;
Я був владикою між їх;
Убити — сталоб сил моїх;
Аж нї: закинуті в нору,
Ми жить привикли у миру.
Тягучі ретязи тюрми
[Так час панує над людьми],
Я щирим жалем спомянув,
На волю вийшов і зітхнув.

Замок Альва.

ПОВІСТЬ БАЙРОНОВА.

По небу місяць проплива,
Сріблиться беріг Льори;
Туман хімерно окрива
Серпанком чорним гори.
Замовкло все; окіл дріма:
Притихли шумні бої;
В палацах Альви задарма
Висять останки зброї.

А скільки раз, годин нічних,
Зза хмар лилось осяннє
На згубні вістря спис стальних
Та лицарське убраннє,
Як занехавши лад та мир,
Заради мести, батави
З усюд неслись на хижий пир,
Щоб там здобути слави:
А скільки раз з оцих скелин,
Осьвячених на віки,
Героїв зборотих на згин
Провадив меч владики!
Сумнїйш над мручими лило
Свій блескіт сьвітло ночи!
Хололо змучене чоло,
Стулялись важко очи.
Останнїй миг хоробрецї
На сьвіт взирали милий,
Останнїй миг живі мерцї
Витали місяць білий:
Вони кохали — він давав
Сутїнок серед саду,
Вони конали — він ставав
За тугу і відраду.
Булої слави згинув слїд;
Час вдарив над тираном, —
І замок Альва, храм побід,
Навкруг поріс буряном.
Не чуть грімких, принадних лїр;
Де ви, бойцї пригожі?

Один голодний тільки звір
Блука край огорожі.
Ну, чом би лаврів не нести
Героям у могилу?
Вінки, шеломи та щити
Марнують серед пилу.
В них прикукобулась сова,
Самотний вітер виє...
Буяє по степу трава;
Свиня лан боїщ риє
От людська славонька!... Привіт,
Наш Альво стародавний!
Поважно кинув Божий сьвіт
Твій володарник славний.
Могучий рід його погас,
Що́ завдавав всїм жаху;
Оружжя брязкіт, як під час,
Більш не прокине страху.
Що раз, як небо запала,
Постеляться тумани,
Шугне блискавиці стріла,
Збушують океани. —
Підземний голос загука,
Твої зворушить стїни,
Неначе стогін мертвяка,
Чи завід хуртовини?
Оскаре! Щит твій мідяний
Воює нинї з громом;
В повітрі гук його сумний
Проноситься над домом.

Колише буря твій шелом,
Серед стіни забутий,
Мов ніччю темною — крилом
Орлячим обвинутий.
Греміли учти та пири:
Бог дарував Оскара;
Огонь здіймав ся до гори,*)
Мов полумя пожара.
Господар Альви сьвяткував
Серед гуртів дружини,
Кобзар обраннїйший сьпівав
Про бойові години.
Ловцї шатнули по гаях,
Дались на полювання;
Ріг, завжди чуваний в боях,
Скликав до воювання.
Радїли звукови тому,
Буцїм дївочій мові...
Хто не зазнав її, кому
Не стала до любови?
„Хай Бог щастить тобі, хлопя,
Щоб зріс бояк правдивий,
Меткий та сьміливий, як я, —
Молився Анґус сивий:
Щоб нетремтяче мчався в сїч
Напроти супостата!
Оскарів спис, Оскарів меч
Щоб славили дївчата!“

*) Під час бенкетів Британцї палили дуба.

Минає рік, бенкети знов:
У Анґуса — два сини;
І голос лїр, і шум розмов
Шанують ті родини.
Зростають; спис дали до рук —
Звір дикий разом гине;
До гурту хоплять ся за лук —
Хто стрілку краще кине?
Уже з героями по-пліч
Вони летять на валку;
Їх смертоносний, гострий меч
Привик рубати змалку.
Хто перший ворога зітнув,
Якого краю дїти?
То — рід Моренів полинув,
То — Анґусові квіти!
Цьвіте Оскарове чоло,
Людняють риси милі;
Чорнїйш, як ворона крило,
Волосся вються хвилї.
Недбайно вітер розвівав
Куделю над Алляном.
Оскар мов місяць красував,
Аллян глядїв туманом.
Оскар хоробрим народивсь,
Задав ся хлопець щирий;
Аллян одно собі нудивсь
І був до пімсти схилий.
Оскар не вийнявся хистким,
Щоб иньшого вдавати;

Аллян зріс знову не таким,
А заздрість звик ховати.
Осяє зоря небеса —
Рожевисто-червона;
Так осявала всїх краса
Царицї Сутґантона,
Не один слав їй старостів
Та з гарбузом остав ся;
Оскар дружитись захотїв,
Бо палко закохався.
Маєтки враз з царским вінцем
Вона несла в придане;
І батько згодився з кінцем, —
Шаноба всїх нас мане
Його ласкавила рідня
З колїном Гленнальвона,
І думка нишком осїня
Трон прилучить до трона.
На прочуд грають кобзарі,
Кипить шпарке весїлле;
З усюд зібралися старі;
Скрізь роскіш та призвілле...
Лунають весело пісні,
Палає дуб столїтний;
І з рук до рук серед гульні
Йде кухоль заповітний.
У шатнє вдягнуті усї;
Враз гостї прибувають;
Нї з чим не зрівнані в красї,
Дївчатонька сьпівають.

*

Чудовно серце ожива,
Всї пють годину щасну,
І Мора нищечком хова
Утїху передчасну.
Та де-ж Оскар? І день згаса,
Сутїнки полилися...
А він і досї десь гаса...
Вернися, швидч вернися!
Прорізавсь місяць крізь туман,
Згустїли оболоки,
Анї Оскар, анї Аллян
Не повернулись доки.
Аж ось Аллян і на поріг,
Сїдає мовчазливо;
До його батько з усїх ніг,
Питає боязливо:
— „Де мій Оскар? Де ви були?“
— „Та кабанів ганяли
І розійшлись середи мли —
Нас нетри роз'єднали!
Кругом реве гроза лиха,
А він подався в гори.
Щó дужч чарують жениха,
Анїж кохання Мори...“
Ридає батько розпучний:
— „Що здибало Оскара?
Вернись, мій любий, мій ясний, —
Нам не знести удара.
Скорійш найдїть його, скорійш,
Товариші слухняні!

В моєму серці — гострий ніж,
Сумує Мора зраня.
Шукай, Алляночку, його,
Оглянь усю кружину...
Віддайте голуба мого,
Вернїть мінї дитину!“
Заворушили ся кругом.
— „Оскаре!“ — тільки й мови.
У пущі кинулись бігом,
Гукають звіролови.
— „Оскаре!“ — нетри загули;
— „Оскаре!“ — вторють хвилї,
І знов замовкли серед мли,
І знов вітри завили.
За ніччю ранок настає,
Злинає чорна хмара;
Минають днї; та де-ж він є?
Як перш нема Оскара.
Нераз оплаче молода
Весїллє нещасливе;
Даремно Анґус дожида,
Рвучи волоссє сиве.
— „Оскаре мій, моє чуттє,
Мій ґенїю коханий!
Не вже-ж ти закінчив життє,
Знайшовши гріб дораннїй?
Чи вже-ж убийника твого
Земля держати може?
О, покажіть мінї його;
О, викрий його, Боже!

„Тебе десь кинула злоба
Без похорону навіть,
І звіру хижого юрба
Свій помин лютий править.
А може гадина в кістках
Уже шука оселі,
І проти місяця твій прах
Полискує на скелі.
Не серед бою ти полїг,
А згинув від паскуди,
Що потаємно підстеріг
Та ніж загнав у груди.
Як саме скоїлось і де;
Чиї оплачуть очи;
Хто до могили припаде,
Хто прийде опівночи?
Озвись, Оскаре, де ти є;
Чи справдї сплющив зори?
Чи праве серденько моє,
Що Богу шле докори?
Ти вмер, надїєнько моя,
Єдина осолода...
Нехай же разом вмру і я, —
То — краща нагорода!“
Даремно ремствують уста;
Нема йому розваги,
Нї на що в сьвітї не зверта
Нїякої уваги.
Нїщо його не веселить,
Усе йому байдуже:

Одно по синови квилить,
Безперестáнно туже.*)
„Оскар живий“ — на ум спада,
Поманить думка стиха;
І знову - - „згинув навсегда, —
По вік не збутись лиха!“
Як заблищать серед имли
І стухнуть ясні зорі, —
Так сум з відрадою були
На Анґусовім чолї.
Минає день, минає два,
Мина за ранком ранок;
Безвісну будучність вкрива
Таємности серпанок.
Перевернув ся цїлий рік, —
Як перш нема звороту;
І час, найкращий людський лїк,
Гамує всїм турботу.
Остався в Анґуса Аллян,
Щó захистить у горі...
Любов [такий її талан]
Прокинула ся в Морі:
Привабив иньший чарівник
Те серденько дївоче...
Оскар на віки вічні зник, —
Душа кохати хоче.
Чи вже-ж даремно вік губить
Вона в журбі повинна;

*) туже = тужить.

Чому не сьміє знов любить?
Звелась немов причинна.
Оскар живий? — То все це є
Однїсїнька омана...
Кохало серденько моє, —
Кохати ме Алляна!
„Хоч рік ще, дїтоньки, пождїть;
А там — на вашу волю...
Оскар повернеться — глядїть...
Не завдавайте болю!
Перейде рік... ну, що-ж... нехай
Аллян пригорне любу...
А доти, сину, занехай...
Не буде... йдїть до шлюбу!“
Рік перекинувсь. Тїнь нічна
Вкриває лїс і гори...
Прийшла годинонька слушна
Для юнака та Мори.
Пишнїйш сьвітило золоте
Засяло у блакитї...
Коханнє в зорах їх цьвіте,
Ім гарне все на сьвитї.
На прочуд грають кобзарі,
Кипить шпарке весїллє:
З усюд зібралися старі, —
Скрізь роскіш та призвілле.
Лунають весело пісні,
Палає дуб столїтнїй;
І з рук до рук серед гульнї
Йде кухоль заповітний.

У шатнє вдягнуті усї;
Враз гостї прибувають;
Нї з чим незрівнані в красї,
Дївчатонька сьпівають.
Всяк горе прошле забува,
Всї пють годину щасну...
І Мора нищечком хова
Утїху передчасну.
Хто ж незнайомець журний цей,
Що завдає всїм ляку?
Огонь аж сиплеться з очий,
Мов блискавка крізь мраку.
Нїхто не відає... Страшний,
Похмурий та безмовний,
І сїв, війшовши, самотний,
Тяжкої думи повний.
Хрестом на себе повязав
Плащ чорний та широкий,
Перо червоне нанизав
На свій шелом високий.
Його слова гули мов грім
У непогідну пору;
Землї мов не було під ним,
Чи не торкався долу.
Вже північ глянула в вікно;
Не затихають гуки;
Шумує в кухликах вино,
З рук переходить в руки.
Витають щастєм молодих,
Сьпівають славу Мори;

Зичливо сьвітять ся до них
Гостий веселих зори.
Гість дивовижний спалахнув,
Заговорив раптово...
Бодай один тобі гукнув,
Або закинув слово.
Враз перервавсь загальний сьміх,
Весїльні стихли зики;
Ляк навісний окрив усїх
Від Мори до владики.
— „Певнїйші, дїду, друзяки,
Мов зорі круг тумана,
Тебе витають залюбки
Та славлять шлюб Алляна.
І я пив, бачите, ось те,
Нехай здоровий буде!
Є друг у мене... чи пете
За нього, добрі люде?
Скажи, господарю, чому
Не виджу я Оскара
В бучному бенкетї цьому;
Де Мори справжня пара?
Чому нї один не згада,
Де дїлась Альви слава;
Чому край батька не сїда
Його ручиця права?“
— „Оскар де?“ — Анґус відріка,
Враз пригадавши сина, —
І в кухоль золотий стїка
З очий гірка сльозина...

— „Оскар? — Давно вже як нема;
Де він — Бог знає, друже...
Усе не йде мині з ума,
Даремно серце туже...“
— „То він забув тебе один? —
Глузливо гість спитався:
Бо може й не вмирав твій син,
А тільки не вертався?...
І марно плачеш ти що дня
Про мертвяка живого;
Не кращ було-б... тепер гульня...
Нам випити й за його?
Гей, син у кухоль свій вина,
Хай ходить з рук на руки;
Всяк, хто Оскара спомина,
А не забув з розлуки,
Нехай до купи з нами пє, —
Всї випють — уповаю...
Оскару, серденько моє,
За тебе випиваю!“
Пє Анґус зрушений за ним,
В душі ласкавши мару;
І все покрилось голосним:
„За тебе, наш Оскаре!“
— „Так, мій синочок ще не вмер? —
Старий зрадїв без міри:
Він прийде зараз... ось тепер...
Я все не трачу віри!“
„Та що-ж Аллян з другими враз
Не припива до мене;

На чолї остраху вираз,
Нестямлїннє шалене?
Чого тремтить його рука,
Як нагадали брата?
Жизнь друга може більш тяжка
Йому, а нїж утрата?
Чого жахнув ся ти єси,
Поблїд з переполоху?“
Збігає відлисок краси,
Вид хмариться потроху.
Холодний піт його пройма,
Затїпавсь весь плечима,
Що хоче пити... сил нема...
Мана перед очима.
— „Чому не випєш, як от ми,
Не виявиш, Алляне,
Свого чуття перед гістьми?
Твій ляк усїх обмане.*)
Шанобу справить бачу рад
Ти над братернїм прахом;
Але не радістю твій згляд
Поблискує, а страхом...“
Аллян силкується, до губ
Підносить кухоль звільна...
Притис до зуба щільно зуб,
Напнула тьма могильна.
— „За тебе пю, — від сили зміг:
Коханий мій Оскаре!“

---

*) обмане = обманить.

І кухоль вприснув до ніг,
Неначе від удару.
— „Я чую голос твій гидкий,
Убийнику безбожний:“
Скрізь розкотився стон тяжкий,
Стон, громови тотожний.
— „То мій убийник?“ — загуло
По всїх кутках оселї, —
І враз будинок затрясло
З підвалин аж до стелї.
Огнї блискучі згасли вмиг,
Як загукало громом;
Нїхто доглянути не міг,
Що з гостем незнакомим.
Якась примара мовчазна
Зросла на його містї:
Висїли шмаття полотна,
Широкі та багристі.
З поли висовувався меч,
Кинджал та ріг при мечі,
З шелома пера наче ніч
Чорнїли аж по плечі.
Без краю серце защемить
Від рани, щó на грудях;
Поблїдле личко; зір у мить
Закаменїв на людях.
Витає Анґуса сумним,
Холодним зирком тїни
Новий незнанець, перед ним
Упавши на колїна.

Глядять — аж визьвірився він,
Зумілому Алляну,
Що вже прочув свій смертний скін,
Показує на рану.
Громи над замком з висоти
Загуркотїли знову,
На стїнах зброї та щити
Знов повели розмову.
Тїнь невідома та страшна,
Уся повита млою,
Зперед очий кудись злина
Кометою швидкою.
Всїх як оцїпило: нїхто
Не двигнувсь, скутий страхом...
Хто-ж, чи не Анґус часом, хто
Простяг ся долї прахом?
Нї, то не Анґус опочив,
Щоб край знайти знегодї, —
Аллян життє своє скінчив...
Повеселився — годї...
Нїхто з людий не поховав
Убитого Оскара;
Над трупом вітер завивав
В долинї Глентонара.
Не серед бою він здобув
Славетної могили,
А зрадно знївечений був, —
На братні лучив стріли.
Мов квітку лїтньої доби,
Коханця боїщ стято;

— Нема надгробника: хоть би
Де почиває знато.
Вода досьвідчика вмела́.
Знов явлена примара
Страшною тїнею була
Покійного Оскара.
Минули щасні днї твої,
Голубко наша Моро!
Замервлі думоньки свої
Не відживити скоро.
Конай, журись у самотї,
Поки конати сила;
Глянь на шпилї, — в тому гуртї
Аллянова могила.
Хто з кобзарів розкаже все
Про люту смерть Оскара,
Або вікам перенесе,
Як сталась гідна кара?
Хто душогубцеви проща?
Хто з рицарів сьпівництва
Вінком геройским уквітча
Події злодїйництва?
Порвіться струни віщих лїр,
Загинь сьпівцева славо!
Серед землї добро та мир
Вік жити мають право!
Даремно злодїй жалю жде
Від кобзаря та люду, —
На його голову паде
Всесьвітнїй проклін суду!

Водовозов.

I.

Сон глухий як і перше триватиме;
Прожили ми житє за пори...
Та хто віри не стратив, благатиме:
Обдури, хоть на час обдури!
Небо все вкрите чорними хмарами...
Боже, скільки насунуло мли!
Байдуже нам... Природними чарами
Та надіями нас обдури!
Ось людина, задавлена долею,
Сидить в темряві гірше мари...
Сьвітлом розуму, гордою волею
Хоть на хвилечку нас обдури!
Що всї взірцї художництва красного,
Як не плід шанолюбної гри?
Та хоть іскрою жару невгасного,
Блиском генія нас обдури!
Любов стала безглуздою казкою;
Та від нас ти її не бери:
Привітанєм сердешним та ласкою
Обдури, хоть на час обдури!

II.

Ще живий наш гуртець,
Груди повні любови...
Проти тьми ж навпростець!
Годї жмурити брови!

Приглядаймось пильнїш,
Де той огничок сьвітить,
Що по ньому певнїш
Шлях мандрівцеви мітить.

От-от сонце блисне,
Зоря ранїшна згодом
Ніч густу розжене
Над бездольним народом.

Мисль росте з корінця,
Запануѣ помалку...
За звершеність кінця
Здіймім сьміливо чарку!

Щ е р б и н а.

Невеликі лїта,
А вже я постарів;
Душа не пригріта,
Очи сум охмаряв.

То спека, то стужа...
Сїяв — не вродило...
Мисль якось не здужа
Перелитись в дїло.

Посеред чужого
Я зростав народу,
Привикав до всього,
Нївечив природу.

Більше не здолаю —
Нї заснуть, нї битись,
Нї клясти до краю,
Нї як слїд молитись.

ГУБЕР. Новгород.

Життє прошуміло,
Вмер за гуком гук;
Віче занїміло
Від нелюдських рук.

Новгород великий,
Буйний в боротьбі,
Став мов безязикий,
Опочив в журбі.

Всї опанувані,
Всюди власть ярма;
Пусто на майданї,
Віча більш нема.

Лицарство побили,
Злото розмели.
Вільний край згубили,
Вільний дзвін стягли.

Серце б защеміло:
Спить все навкруги...

Тільки Волхов сьміло
Плеще в береги;

Аж запінивсь кровю,
Кличе до борнї
І сьпіва з любовю
Про славетні днї.

Подорожні люди
Спиняться над ним,
І забються груди
Спомином сумним.

КОЗЛОВ. Туга за рідним краєм.

Нужусь та серцем замираю,
Тебе згадавши, рідний краю,
Де жизнь цьвіла!
Хто дуж як я кохав та марив?
Будь, люба земле, повна чарів,
Як перш була!

Все сниться: сестронька маленька
Перед огнем, та я, та ненька,
У пізнїй час;
Пісні та сьмішки до півночи;
В матусї радо сяють очи,
Пригорне нас.

Ставок синіє з очеретом;
А я блукаю під наметом
Вербиць рясних;
Лебедик хлюпнеться і вирне;
Блисне промінчик вечірне
Між хвиль ясних.

Хатина тут неподалечку,
Гістливий захисток змалечку, —
Так манить він...
Дзвіниця мріє трохи збоку;
І чуть мінї, як ніч глибоку
Зрушає дзвін.

Коли ж побачу я вас знову —
Садочок, поле та діброву;
Коли здалїк
Знов повернусь під сїльску стріху,
В оту країну — милу, тиху,
Сьвяту повік?

Пушкин.

Ворон ворона вита,
Ворон ворона пита:
– Де б нам, брате, підживитись?
Треба б краще роздивитись.... —
Ворон ворону на це:
— Добре буде в нас мясце;

В чистім полї під вербою
Полїг велит головою. —

Мей.

Меж немає цїкавости збудженій.
Нема краю болїнню кромішному,
Не скінчиться і шлях мій натруженій...
Поможи мінї, Господи, грішному!

Добролюбов.

Ми зазмагались непомітно,
Розмова бурно потекла;
Ти, усьміхаючись привітно,
До нас тим часом підійшла.

Все враз затихло, — з уст нї пари:
Нїхто почати не хотїв..
Я мислив: що то дїють чари!
Гадав: се ангел пролетїв!

Давидов.

Я тямлю — так пильно
Глибокий мій зір

Мов промін блискучий пронизував бір,
І луки, і степ скільки вільно.

Та що не мина?
Де очи — зірниці?
Я виплакав їх серед ночи без сна
По милій моїй чарівниці!

Минаєв.

I.

Зимою крізь мерзле віконце
Красавиця сумно шептала:
— Як хмуро проблимує сонце;
Пошвидче б весна розцьвітала!

Нетяга конає в хоробі..
Де сила, чим молодість стала?
До ліжка прикутий, а пробі:
Пошвидче б весна розцьвітала!

Справдилось їх любе благанє,
Обох їх весна вдоволила:
Голубці — квітки та коханє,
Нетязї — квітки та могила.

II.

Працюй, доки сила;
Труд — твоя відрада!

Любко моя мила,
Чи ти ж працї рада?

Злоба, заздрість, голод,
Жалї та скорботи, —
О такий то солод
З чесної роботи.

Ти, голубко, хора,
Затулила очи;
Я ж не сплю, як вчора,
Сиджу днї і ночи.

Над жмутком паперів,
Мов би роблю дїло...
Мозок, що химерив,
Зкостенїв безсило.

Слабі мої груди
Стогнуть злїще й злїще,
Та ми вбогі люди,
Щоб лягти й мінї ще.

Лїг би таки може
З тяжкої утоми,
Таж хороба — Боже —
Спочивок сїроми.

Так нужда задавить,
Жде, щоб покарати...
Нема права навіть
Часом захворати.

Лихачов.

— „Розпни Його, розпни! Вараві дай сво-
[боду!“
Кричали натовпом, і натовпу в догоду
Лили катюги неповинну кров
Того, хто людям ніс і прощу і любов.
За грішний мир колись Христос пішов на
Приймались зерна сьвітлої науки, [муки;
І той, кого ганебно розпяли,
Діждавсь від нас молитви і хвали.
Та потай ми ті-ж самі фарисеї:
Зпід дрібязків брудних зажевріють ідеї
Життя нового нам, то ми, як вівцї, в ляк,
Усї збентежені, на жахляку жахляк;
А прогремить над нами голос ненароком,
Піднятий сьміливим учителем-пророком, —
Всї засичать, згвалтують навкруги;
До гурту зійдуться приятелї-враги...
Гей, швидко прикру мисль ми взуємо в
[кайдани;
Варав... ми раді їх в самісїнькі гетьмани,
В той час лихий нам байдуже про них:
Лякає істина та зоря днїв ясних!

Биков.

* * *

Годї, друже, не хмурь свого личенька!
Хіба втіхи не знайдеш собі,

Що темніш від зимової ніченьки
Ти мовчиш та конаєш в журбі?

Вся поблїдла, вся стала спотворена,
В твоїх вічках примерла жага, —
І почнулась ниць чолом ти, зморена,
Як от квітка підтята ляга.

З перших кроків пригодами зрушена,
Не зазнавши передше грози,
Жереб свій ти клянеш, змалодушена. —
Сил немає здержати сльози.

Де ж твоя горда воля подїлася,
Де завзяте боротись зі злом?
Невже віра палка загубилася,
Що ти здатна пійти на пролом?

На шляху, що легким тобі марився,
Ти спіткнулась всього тільки раз, —
А вже погляд твій густо захмарився,
Ти тїкаєш життєвих образ.

Дрібні смутки перейдуть туманами...
Так чого ж твій стяг падає з рук?
Вихваляєшся власними ранами,
Мов би другі не відали мук.

Сни облудні розкрилися зорови,
Промінь долї не довго сїяв;
За найсьвятші болїння та пориви
Дикий натовп тебе осьміяв...

Будь же певна до ділa немручого,
Заховай лишень смутки, — чи бач:
Скільки горя скрізь злого, пекучого?
Ти за нього турбуйся і плач!

Полоньский.

* * *

Хто пак вона? Не дружина, не любонька,
Не голубятко моє...
Що ж її доленька хмура, пекельницька,
Спати всю ніч не дає?

Не дає спати мінї, бо все мариться
Молодість сьвітла в тюрмі;
Бачу склепінє, віконче з залїзами,
Ліжко в задушливій тьмі.

З ліжка зорять сухі вічка запалені,
Думка потиху згаса,
З ліжка до долу чорнїйше від ніченьки
Повна спадає коса.

Не ворухнуться нї губи, нї рученьки
В неї на грудях худих,
Слабо до серця, без ляку притулені,
І без надїй молодих.

Хто пак вона? Не дружина, не любонька,
Не голубятко моє...
Що ж її образ — журливий, помучений,
Спати всю ніч не дає?

Мартов.

* * *

I.

Нїчого ждати; потрачена сила,
Досьвіду путами зборкані крила,
Що не збулося, тому вже не збутись;
Час відпочити, на віки забутись.
Нащо громадї журливі пісні?
Зойки бездольців щасливим сьмішні...
Розум, могила краснїйшої мрії,
В серцї загасить останні надії,
Душу обвіють жорстокі морози...
Дальші проводини — вбільшені сльози...
Хіба що впитися знову дурманом,
Знову зробитись без просипу пяним?
Може знов сьмілої пісні утну,
Може розважу дитину дурну.

II.

Але нема бажанням молодим
Нї забуття довічного, нї краю;

Загинуть враз, розсиплються як дим, —
І знову чуєш їх безумну зграю.
Набридло нам ганятися дарма
За марами, набридло дурно жити,
Непрохано болїти за всїма,
Непрохано сьміятись, чи тужити.
Не легше ж пак було б померти враз,
Пожара грізним полумєм спалати?
Як тяжко по серед дрібних образ
Бог знає доки чадно дотлївати,
Мов каганець, забутий серед хати!

* * *

Аж до ранку проплакав я, друже:
Мінї снилось, що ти ожила,
Коли в серденьку стало байдуже,
А гаряча любов одійшла.
Цїлий день мов серденько туже,
Спогадавши, що ти полягла,
Коли в йому наново, мій друже,
Серед ночи любов ожила.

Апухтин.

Я люблю тебе так через те,
Що на других ти мало похожа,
Що душа твоя щира цьвіте
Межи нами, мов квітонька гожа.

Що ти здатна життє зрозуміть,
Спочувати в борні чоловіку,
Що в тобі спостеріг я за мить
Ризку иньшого кращого віку.

Я люблю тебе так через те,
Що гидуєш ти словом мертвячим,
Що в тобі самостійність росте,
Що вселюдським хвораєш ти плачем.

Що палке чисте серце твоє
Сходить кровю за брата, що тільки
Затиха тяжке горе моє
Від твоєї одної ухмилки!

Боровиковский.

Вилїзай, поки мога ще, з тванї,
Поки волос не влитий сріблом...
В інвалїди ти трапив зарані,
Не побившись і разу зі злом.

Сорок лїт набіжить незабаром,
Наче молот на груди паде:
— Де юнацтво подїлося з жаром;
Де завзятє твоє молоде? —

Перед совістю станеш своєю
Оправлятись не зручнїш того,
Як провинник дрібний пред судєю
Та болїти з позору свого.

Все на сьвітї почнеш проклинати,
І покотяться сльози тужні,
Як згадаєш колишні утрати...
Але жалї ті будуть сьмішні!

М. Михайлов.

Коли лїт похмурих стужа
Так дмухнула над тобою,
Що душа твоя байдужа
До кохання й до бою;

Коли рухів нових хвилї
Мають сон твій турбовати;
Спать захочеш... то в могилї
Найміцнїйше буде спати.

Враз затихнуть життя гуки,
Відпочинуть хворі кости, —
Не зрушатимуть їх муки
Ні безсонниці, ні злости.

Жадовска.

Як нї тяжко, кажуть люди:
Легше стане чоловікови;
Саме добре відусюди
До послуги прийде вікови.

Та нам певно не діждатись
Отиї доби щасливої;
Досить буде не цуратись
Хоч надії терпеливої:

Що не нам, борцям сучасним,
Не нам, взятим домовиною,
Вона сьвіне ранком ясним,
Після ночи блисне днинною!

А в тім хто зна, як складеться?
Піде сьвіт стопою скорою,
То й нам вбачить доведеться
Новий час з новою зорею.

Плещеєв.

Любо пестріються в полї квіточки,
Їх поживляє що — ночи роса,
Ранок ясний розтуляє віночки,
Тепле вітанєчко шлють небеса.

Жвавий метеличок, пчілка працівна,
Вітер... до всїх розмовляють вони;
Пестить їх весснонька — щедра, чарівна;
Милі їм рідні просторі лани.

Глянули раз: за віконцем ґратчастим
Нудиться тяжко, хирлявіє квіт:
Зріс він без сонця — одинцем нещасним
В стїнах сумних, сиротою з сиріт.

Всї жалкувати за ним вони стали,
Кликати брата до себе в журбі:
— Мабуть для тебе ще днї не сьвітали...
Кидай темницю — загибіль тобі!

— Нї, відповів він: хоч весело в полї,
Хоч прибірає вас пишно весна,
Та не бажаю я вашої долї,
Та не покину тихого вікна.

Хай краса ваша на прочуд розквітла
Вабить обранцїв щасливих, брати:
Я ж... хто не бачить нї волї, нї сьвітла,
Буду для того отута цьвісти.

З мене єдина бо вязневи втїха,
Що звеселяє самітний куток:
Гляне бездолець — і згадує з тиха
Роскіш питомих квіток.

Веневітінов.

* * *

— Чого, Парасю, ти блїдна?
— Ох, нењко! Домовий триклятий
Мене все кликав до вікна,
Весь чорний, мов ведмідь кудлатий,
Ус висипався по губі...
Вже вік не здибаю такого. —

— Перехрестися: чи тобі,
Мій сьвіте, бачить домового?

— Чого, Парасю, не заснеш?
— Якась примара, ненько, бродить;
Що покладешся, що здрімнеш, —
Вона підступе, не відходить,
Одно шепоче: відчини!
— Ти що ж відмовила? — Нїчого...
— Шкода вигадувати сни
Та уявляти домового! —

— Чого, Парасю, ти в журбі?
Сьогодня знов не спочивала?
— Та нї: ввижається тобі! —
— Кажи лиш... всю ніч нудьгувала,
Зхоплялась двери відчинять...
Чи не злякалася лихого?
— Не хочеш, ненька, віри нять:
Я більш не чула домового! —

Якубович.

I.

Були темряві днї, повні жаху та мли,
Самоти нерозважної ночи,
Що твою навіть волю в кінець підтяли,
Струмом слїз облили твої очи.

Ти глушила нераз плачем думи сумні,
Не здрімнувши до самого рана,
Біль нахабних образ, дошкульної брехні,
Я ж не відав, голубко кохана!

Я не міг тебе сам від врагів заслонить,
Захистить тебе власною кровю,
Засьвідчити, як здатен тебе боронить,
Пильнувати з якою любовю.

Не було твого друга... Стороння рука
Берегла тебе, квітонько мила;
В час, як серце твоє рвала туга тяжка,
Ти її не зі мною ділила...

II.

Найглухшої ночи,
Турботного дня,
Чи сплю, чи працюю, —
Мій погляд спиня
Якоюсь маною,
Що прагне спокою
Від мук почуття,
Лице твоє любе,
Лице твоє бліднe,
Дитя моє миле,
Дитя моє бідне,
Питиме дитя!

Все сниться загнання
Лиха сторона,
Улита морозом
Снїгів пружина...
А в них ти, забута,
Билинко зітнута...
З журбою віття
Шепоче навколо
Щось приязно — рідне:
„Дитя беззахистне,
Дитя наше бідне,
Хорливе дитя!“ —

Чим друже нещасний,
Тобі помогти,
Окроми — безсило
Тиранів клясти,
Та мучитись тайно,
Ласкаючи дбайно
На зорі життя —
Те маринє нїжне,
Те маринє блїдне,
Моя сиротино,
Дитя моє бідне,
Питиме дитя?

III.

Мінї снилось — ти навік заснула,
А мій образ в душі зберегла,

*

В самотину до мене пурхнула,
Тихше мрії чи тіни війшла.

Не греміли залізні закови,
Не зарипали двери тюрми,
Але голос твій, повний любови,
Долетїв із кромішної тьми:

— „Я порвала всї пута на сьвітї!
Все красою розквітло навшир...
Так ходїмо ж в обсяги блакітї,
Де свобода, братерство та мир! —

Майков.

Сутїнки лються проти ночи;
Женцї прибрались за пори,
Спинились щебети жіночі,
І плач, і регіт дїтвори.

Усе затихло. По дурницї
Собака гавкне здалеки...
Снопів наставляно копицї,
Мов таборують козаки.

Спить люд. Сріблястою росою
Укрились ниви та луги;
Ясними зорями — красою
Заблескотїло навкруги.

Сплив молодик серед блакитї;
Одна, прозорчаста як дим,
Сама мов та сїрома в сьвітї,
Неслася хмарка перед ним.

Здавалось — велитень надземний
Зорить, з вінцем на голові,
На грішний мир, безмежно темний,
Глядить на ниви трудові.

Благословляє вмиті потом
Та кровю людською стернї
Щоб не згибали попід плотом
Мирогосподарі справжні.

Курочкин.

* * *

Чесним я був сьпіваком,
Жив я для рідного слова;
Згину — вшануйте вінком:
Дійстність — колючка тернова;
Плентав я тяжким шляхом.

В пісні я був бояком,
Зло карав силою сьміха;
Згину — вшануйте вінком:
Серед недолї та лиха
Плентав я тяжким шляхом.

ПАЛЬМИН. Сьпівакови.

Бійка кипить за ідею, козаче;
Криє арену туман.
Гей, барабанщику, віщий сьпіваче,
Бий в барабан, в барабан!

Хай у ворожому таборі гуки
В кілька разів голосніш, —
Стягу не кидай, здіймай лишень руки
Перед показуй сьмілїш!

Щирих бойців вже осталось не густо,
Але в них душі міцні:
Гей, поки в наших рядах ще непусто,
Бий в барабан до борні!

Коли ж останнього звалять удари,
Клич навіть трупи з труни —
Громом проклонів, пекельністю кари,
Люд до братерства горни!

Хай ми падем серед згубного лану,
Рідний ратуючи край,
Жваво під гуркіт свого барабану
З гуком замерлим вмірай!

ДРІБЯЗОЧКИ.

Ковалева пісня.

Наш коваль все кує
Та сьпіва — додає:
— Хто був на сьвітї всїх розумнїш?
— Хто скував перший ніж:
Не лякав його звір
Серед нетрів та гір.

Нам коваль все кує
Та сьпіва — додає:
— Хто з усїх користнїш працював?
— Хто сокиру скував, —
Від дощів — непогід
Захистив людський рід.

Наш коваль все кує
Та сьпіва — додає:
— Хто наш кращий порадник і друг?
— Хто скував перший плуг:
Він держався ріллї
І став паном землї.

Сонечко та дощик.

Якось сонечко казало:
— Буду все собі сьвітити! —
Почув дощик: — пуття мало,
От я краще буду лити!

— З тебе людям холод, слота, —
Каже сонечко і слуха.
Відрік дощик: Не робота,
Як почнеться і посуха.

Зазмагались. — Хто все плодить:
Груші, сливи, огірочки?
— А без мене — дощ доводить:
Враз повянуть всї садочки.

Так сперечались довгенько
І на тому покінчили,
Щоб робити звичайненько
Їм обом, як перш робили.

* * *

Я пройдуся вздовж гаєчка;
Боже, скільки там пташок!
Всї сьпівають, вють гнїздочка,
Носять дїтонькам пушок.

Я загляну у садочок;
Там гудуть собі пчілки,
За квіточком пють квіточок,
Виробляють стільники.

Погуляю серед луки,
Полюбую з мотиля,
Що аж проситься на руки,
Чаром зори прихиля.

Метеличок.

Мій метеличку любенький!
Як щастить тобі?
Увесь-деньки, моторненький,
Вієшся собі?

— Зелень лугу, блескіт неба —
З того радий я;
Запах квітів — більш не треба,
То — вся харч моя.

Небагацько вік мій лїче,
Через день мине...
Вдій же ласку, чоловіче,
Не воруш мене!

* * *

Нестерпний біль... Хто знав
Важку розлуку,
Збагне, як я конав,
Уявить муку.

Що мав, все те згубив,
З розпуки плачу:
Душа, котру любив, —
Її не вбачу.

Нестерпний біль... Хто знав
Важку розлуку,
Збагне, як я конав,
Уявить муку.

Ользї.

Швидко може все загине,
Швидко може смерть запине
Мої муки дошкульні,
І поляжу я забутий,
Вічним холодом окутий,
У сирій, нїмій трунї.

Хто спомяне друга, брата?
Хай же твар ця, з мене знята,
Нагада тобі колись
Сїромаху, що за тебе
Загубив би навіть себе,
Бо так серцем прихилився!

ЗМІСТ.

Сторона

Передмова 3
Сумні сьпіви 5
Переклади 62
Дрібязочки 119

2003

О. Кенан. Сибір ч. І. і ІІ. . . . . 1·20 зр.
Г. Данилевский. Збігці в Новоросиї . . . 1·00 „
„Кобзар“ Тараса Шевченка, 2 томи 4·50 зр.,
без перес., з перес. . . . . 5·00 „
Книга пісень Генрика Гейне, Лесї Українки
і Макс. Стависького . . . . . —·80 „
Леся Українка. На крилах пісень . . . . —·60 „
Коза дереза, дитяча оперета М. Лисенка . —·80 „
Мапа етнографічна України Руси . . . . —·20 „
Твори Трофима Зїньківского ч. І. . . . 1·00 „
Др Кость Левицкий. Словар правничий . . 3·50 „
Уманець і Спілка. Словар росийско-україньский І. . . . . 2·50 „
Байда. Одисея ч. І. і ІІ. . . . . 2·20 „
Остап Вересай, картина хромолїтограф. . —·50 „
Гуцул і гуцулка, дві картини . . . . . 1·00 „
Никола Устиянович. Повісти . . . . . —·85 „
Грабович. Марта Борецка . . . . . —·32 „
Безсторонний Іван. Відношеня обрядові
в Галичинї всхідній . . . . . —·30 „
Іг. Онишкевич. Бібліотека т. ІІІ. . . . . 1·50 „
Вол. Навроцкий. Твори . . . . . 1·20 „
Ів. Франко. Вибір поезий Г. Гайне . . . —·50 „
Ів. Франко. Нарис фільозофії ч. І. . . . —·30 „
Ю. Верне. Подорож довкола землї . . . —·60 „
Молитвеник для дїтий (фонстичний) . . . —·20 „
Історична бібліотека всї томи . . . . .
Бібліотека повістий „Дѣла“, всї томи . .
Шевченко з бандурою над Днїпром . . . —·25 „

520083

B-510

У накладцї ул. академицка число 8. у Львові
можна дістати слїдуючі книжки: 1892 р.

Чайченко. Хома Макогін, убогий паймит	5	кр.
„ Робінзон	20	„
Север. За для сьвятої землї	50	„
Абґар Солтан. При стрілецкій ватрі	40	„
Хванько. В народ, оповіданє	15	„
Загірня М. Жанна д'Арк. Дїва орлеаньска	10	„
„ „ Про Ограма жидовина	10	„
С. Нагнибіда. Про руску правопись	5	„
М. Залуквич. Кістяки Гольбайна ч 2	15	„
Кор. Устиянович. М Ѳ Раєвский і росийский панславізм	80	„
Збірник оповідань. ч. II. Бібл Батьківщини	20	„
Зеркало з року 1890, 1891, 1892 по 2 зр.	—	„
Евген Гребінка. „Байки“	10	„
Всевол Гаршин. „Малярі“ оповіданє	10	„
Павло Граб. Пролїсок	20	„
„ „ З чужого поля Переклади	20	„
„ „ З півночи	20	„
Герінґ — Герасимович. Що то є господарність	20	„
Осип Маковей. Поезиї	20	„
„ „ Оферма. Оповіданє	10	„
„ „ Весна і бурї	10	„
Іван. Сурик. Твори, переклад з росийского	0	„
Митро Олелькович. Українські писанни	10	„
Василь Кулик. Писання	10	„
Василь Щурат. Черпеча Республика на Афонї	10	„
* * * Нарід в неволї	10	„
І. Н. Потапенко. За-для хазяйства	10	„

З др

B 510

ДРІБНА БІБЛЇОТЕКА.
Книжочка 16.

З ПІВНОЧИ

ТВОРИ

Павла Граба.

Ціна 20 кр.

ЛЬВІВ, 1896.
НАКЛАДОМ КОСТЯ ПАНЬКОВСКОГО.